

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra výtvarné výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BcA. Markéta Doležalová

Učitelství výtvarné výchovy pro 2. stupeň základních škol, střední školy a ZUŠ

Ilustrovaná kniha pro děti

Illustrated children's book

Olomouc 2022

vedoucí práce: akad. soch. Tomáš Chorý, ArtD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené zdroje.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce Tomáši Chorému ArtD. za odborné vedení, ochotu a trpělivost.

Tento text je doprovodem k praktické části diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	8
1.1. <i>Ilustrovaná kniha pro děti, její specifika a vývoj</i>	8
1.1.1. Ilustrace.....	8
1.1.2. Specifika knižní ilustrace pro děti	8
1.1.3. Grafická úprava knihy pro děti	9
1.1.4. Vývoj české knižní ilustrace pro děti	10
1.2. <i>Ilustrátoři české dětské knihy před rokem 1989</i>	12
1.3. <i>Současná česká ilustrace</i>	20
1.4. <i>Současní ilustrátoři dětské knihy</i>	21
1.5. <i>Výběr z ilustrovaných didaktických knih pro děti</i>	27
2. PRAKTICKÁ ČÁST	35
2.1. <i>Planeta Česko</i>	35
2.2. <i>Tvorba didaktické ilustrované knihy</i>	37
2.2.1. Námět.....	37
2.2.2. Cílová skupina	37
2.2.3. Forma zpracování a ilustrace	37
2.2.4. Obsah knihy	37
2.2.5. Postup tvorby ilustrací	38
2.2.6. Písmo a sazba.....	45
2.2.7. Tisk a vazba	47
PŘÍLOHA: PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE	48
3. DIDAKTICKÁ ČÁST	56
3.1. <i>Fantastický svět hmyzu</i>	57
3.2. <i>Vývoj motýla</i>	59
3.3. <i>Cestičky pod zemí</i>	61
3.4. <i>Ptačí stopy</i>	63
3.5. <i>Ptačí sněm</i>	65
ZÁVĚR	67
ANOTACE	68
RESUMÉ	69
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70

Úvod

„*Naše příroda je pestrá jako málokde na světě. Krásu a dobrodružství máme na dosah ruky. Stačí se jen dobře dívat.*“¹

Českou přírodu často považujeme za obyčejnou a poznamenanou lidskou činností. Když se ale pozorně rozhlédneme okolo sebe, zjistíme, že to není pravda. Je totiž stejně tak jedinečná a rozmanitá, jako kdekoli jinde na světě. Její krásu můžeme objevit i na jiných místech, než jsou národní parky a přírodní rezervace. Právě v oblastech ovlivněných lidskou činností nacházíme bohatství a pestrost přírody, i když bychom ji zde pravděpodobně nečekali.

Tématem diplomové práce je ilustrovaná kniha pro děti o české přírodě. Inspirací a hlavním zdrojem pro tvorbu ilustrací i textu do knihy je dokumentární film Mariana Poláka s názvem *Planeta Česko*. Když jsem tento snímek poprvé viděla, uvědomila jsem si, jak moc je česká příroda rozmanitá a jedinečná a jak málo pozornosti jí bývá věnováno. Proto jsem se rozhodla, že moje autorská ilustrovaná kniha pro děti bude zaměřena právě na toto téma. Rozhodla jsem se vytvořit knížku pro děti, která bude vycházet ze zmíněného filmu, díky níž budou děti moci objevovat různé druhy živočichů a rostlin žijících u nás. Mým hlavním záměrem je, aby tato autorská kniha stejně jako dokument *Planeta Česko* přiblížila dětem bohatství české přírody, která je navzdory lidskému působení stále okouzující a divoká.

Hlavním cílem této práce je vytvoření ilustrované knihy pro děti, která bude ukazovat jedinečnost a půvab české přírody. Mým záměrem je vytvořit knížku, která děti povede k pozorování a poznávání přírody nacházející se přímo okolo nich. Chtěla bych, aby knížka vedla dětské čtenáře k uvědomění, že za přírodními krásami nemusí jezdit do vzdálených koutů naší planety, ale mají je „*přímo za svými dveřmi*“. Toto je hlavní moto filmu *Planeta Česko* a má práce z něj vychází. Autorská didaktická knížka představuje různé druhy zvířat a rostlin žijících v naší zemi. Ilustrace provedené technikou akvarelu doplňují krátké naučné texty, zajímavosti a otázky k tématu, které děti vtáhnou do textu a aktivují jejich pozornost. Jako cílovou skupinu, pro kterou je knížka určena, jsem si zvolila děti 1. stupně základní školy ve věku 6–11 let.

---

¹ *Planeta Česko* [film]. Režie Marián POLÁK. Česko: Aerofilms, 2017.

Součástí diplomové práce je i teoretická část, věnovaná tématu knižní ilustrace pro děti. Zaměřuje se na její specifika a popisuje vývoj dětské ilustrace v Čechách. Představuje vybrané ilustrátory knih pro děti, kteří patří ke klasickým českým autorům, ale i významné současné ilustrátory. Teoretická část obsahuje také rešerši ilustrovaných knih pro děti, které svým obsahem i formou souvisí s mou prací. V návaznosti na ilustrovanou knihu pro děti diplomová práce obsahuje také didaktickou část vycházející z námětu knihy a zaměřující se na téma rozmanitosti života v naší přírodě. Mým záměrem je vést děti k pozorování života okolo nich a učit je vidět krásu české přírody. Skrze výtvarné činnosti se děti seznámí s životem na planetě Zemi.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Ilustrovaná kniha pro děti, její specifika a vývoj

1.1.1. Ilustrace

Slovo ilustrace vychází z latinského slova *illustrare*, což znamená vysvětlovat. Obecně lze ilustraci definovat jako obrazový materiál doprovázející či doplňující text vizuální informací. Podle charakteru můžeme ilustraci rozdělit do dvou oblastí, na uměleckou a vědeckou. Umělecká ilustrace výtvarně dotváří text a slouží k umocnění estetického zážitku čtenáře. Oproti tomu vědecká ilustrace klade důraz zejména na věcnost a přesnost zobrazení místo na jeho estetické kvality.²

1.1.2. Specifika knižní ilustrace pro děti

Ilustrace v knize pro děti má svá specifika. Základní rozdíl mezi ilustrací pro dospělé a pro děti spočívá v užitém typu ilustrací a jejím rozsahu. Záleží také na vývojovém období dítěte, pro které je literatura určena. Výtvarná složka knihy by měla reagovat na vývojové stadium vnímání a chápání dětského čtenáře a ilustrátor by měl mít na mysli přesnou představu o dítěti, které bude knihu číst.

Hlavní význam ilustrace je pedagogický. Má děti vést k rozvoji obrazotvornosti, fantazie, ale i citové a morální složky osobnosti. Ilustrace dítěti zprostředkovává svět výtvarného umění, ovlivňuje jeho vkus a měla by tedy správným způsobem formovat jeho estetické cítění. Výtvarná složka knihy má uvést dítě do výtvarného umění a pomoci mu pochopit jeho podstatu.

Ilustrace pro děti by měla být do určité míry realistická, ale zároveň by autor měl ponechávat dostatečný prostor pro fantazii čtenáře. Pokud je výtvarná složka knihy dobře provedená, nápaditě rozvíjí obrazotvornost dítěte a podněcuje jeho tvořivé snění.³ Značně abstrahované a zjednodušené ilustrace nejsou pro dětské čtenáře vhodné. Děti nemají v oblibě přílišnou stylizaci i schematičnost postava a obličejů. Z hlediska barev-

---

² KUBIČKA, Roman a Jiří ZELINGER. *Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství*. Praha: Grada Publishing, 2004, 341 s. ISBN 80-247-9046-7. s. 95.

³ HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*. Praha: Albatros, 1977 ISBN 13-730-77. s. 22 - 45.

nosti, jsou pro tento typ ilustrace vhodnější výrazné a syté barvy než bledé nebo temné odstíny.⁴

Hlavní funkce ilustrace v knize pro děti je poznávací, výchovná, umělecko-estetická, je prostředkem rozvoje dítěte, má ale i funkci rekreační, rozšiřuje a obohacuje text, ale může ho i pozměnit.⁵ Podle Witze ilustrace není pouze doplnění textu ani jeho obrazový doprovod, ale ilustrátor je rovnocenným spoluvůrcem knihy.⁶

1.1.3. Grafická úprava knihy pro děti

Grafická úprava knihy určené dětem by měla být dostatečně nápaditá, aby malé čtenáře zaujala a děti u čtení vydržely. Ilustrace by měla být v souladu s grafickou úpravou knihy a tvořit jeden celek s typografií.⁷ Písmo nemá vedle ilustrací zanikat, ale zároveň by nemělo příliš upoutávat pozornost. Text má být dobře čitelný a vhodně uspořádaný, velké množství komplikovaných grafických prvků vede k nepřehlednosti. Velikost a druh písma je nutné volit podle cílové skupiny čtenářů, pro které je kniha určena.⁸ U mladších čtenářů ve věku od 8 do 11 let, je vhodné písmo větších velikostí (12–16 b).⁹ Záleží také na věkové úrovni čtenáře a čitelnosti použitého fontu. Písmo by mělo být dobře čitelné a současně by nemělo budit přehnanou pozornost. Důležitá je také dostatečně široká a zřetelná kresba písma a dokonalé odlišení jednotlivých znaků.¹⁰

---

⁴ KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. *Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy* [online]. 2011/2012, 1-5 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.sspuopava.cz/static/UserFiles/File/_sablon/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-20.pdf.

⁵ HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*. Praha: Albatros, 1977 ISBN 13-730-77, s. 22 - 45.

⁶ Ignacy Witz byl výtvarný umělec, kritik a autor publikací o umění. Jeho myšlenky uvádí František Holešovský v knize *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*. In: HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy*, s. 22–45.

⁷ PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0, s. 134–135 .

⁸ KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. *Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy* [online]. 2011/2012, 1-5 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.sspuopava.cz/static/UserFiles/File/_sablon/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-20.pdf.

⁹ TOMAN, Jiří. Jak na písmo, aby se četlo samo?. In: <https://www.czechdesign.cz/> [online]. Praha: CZECHDESIGN, c2003-2022, 26. 3. 2015 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z:

<https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/jak-na-pismo-aby-se-ctlo-samo-dil-i>.

¹⁰ PECINA, Martin. *Knihy a typografie*, s. 260.

1.1.4. Vývoj české knižní ilustrace pro děti

Česká ilustrace má mnohaletou tradici a pojem krásná česká kniha je výsledkem dlouhodobého úsilí.¹¹ Následující text stručně popisuje historii vývoje české ilustrace pro děti a představuje významné osobnosti, které se podílely na jejím vzniku a rozvoji.

Za počátek dětské ilustrace bývá uváděno dílo Jana Amose Komenského *Orbis Pictus* (1658), ve kterém Komenský zdůrazňuje význam obrazového doprovodu v knize určené dětem. Záměr umělecké ilustrace se mu však nepodařilo plně realizovat, protože namísto Václava Hollara, byly ilustrace knihy svěřeny cizímu rytci. Z náboženských důvodů bylo Komenského dílo v jeho vlasti přijato o dvě stě let později než v zahraničí.

Významnou etapou ve vývoji dětské knihy bylo období národního obrození. V této době dochází ke vzkříšení národní literatury, překládání knih z cizích jazyků, a také se začíná utvářet literatura psaná pro děti. Knihy určené dětem byly však úzce didakticky zaměřeny a pro uměleckou ilustraci v nich nebylo místo.

Důležitou osobností spjatou se vznikem dětské ilustrace byl Mikoláš Aleš, který v 80. letech 19. století položil základy české národní ilustrace a s ní i dětské ilustrované knihy. Tvořil kresby k písničkám na motivy lidových říkadel, ilustroval pohádky i verše do dětských slabikářů. Ve svých ilustracích nepoužíval zjednodušenou výtvarnou řeč, ale uplatňoval stejné principy jako ve svých monumentálních kresbách a malbách. Jeho nejvýznamnějším dílem je *Špalíček národních písní a říkadel* z roku 1907.¹²

Na přelomu 19. a 20. století se začal úzký kruh umělců a estetiků zabývat knihou z jiných hledisek. Ovlivnění myšlenkami Williama Morrisa a hnutím za uměleckou výchovu, se začali zabývat knihou jako svébytným estetickým celkem. Podoba knihy včetně volby písma a papíru měla být odvozena od jejího obsahu. Teoretický program zformuloval F. X. Šalda ve své studii *Knih jako umělecké dílo* (1905).¹³ Tyto tendence spjaté s počátkem moderní české knihy, se projeví i v dětské knize. K mezníkům v dějinách české knižní kultury patří Mrštíkova *Pohádka máje* (1897). Autorkou ilustrací ke knize je Zdeňka Braunerová, která byla významnou iniciátorkou nového estetické-

---

¹¹ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. ISBN 13-782-84, s. 11.

¹² STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, s. 12.

¹³ STEHLÍKOVÁ, Blanka a Ladislav NEUBERT. *Ilustrace*. Praha: Odeon, 1984. ISBN 01-505-8, s. 5.

ho hnutí. K dalším významným dílům tohoto období patří Karafiátovi *Broučci* (1903) ve výtvarné podobě od Vojtěcha Preissiga.¹⁴

Oblíbeným dílem tohoto období bylo dílo Adolfa Kašpara, který ilustroval *Babičku* od Boženy Němcové (1903). Jeho vrstevník Richard Lauda se stal známým díky názorným a poetickým ilustracím zaměřeným na život české vesnice a světa dětství. V díle obou autorů jsou zřetelné prvky realismu, dekorativismu, symbolismu a secese, které určovaly podobu české ilustrace až do počátku 20. století.

Z významných autorů tvořících v meziválečném období můžeme jmenovat například Josefa Ladu, Karla Svolinského, Cyrila Boudu, Josefa Nováka, Zdeňka Buriana, Miladu Marešovou, Ondřeje Sekoru a další. Na konci 30. let nastupuje na scénu Jiří Trnka, Antonín Strnadel a Adolf Zábanský. Nejvýznamnějším ilustrátorem meziválečného období byl Josef Lada. Svou první knihu ilustroval roku 1911 a po ní následovala řada dalších. Sehrál důležitou roli při vzniku moderní pohádky, pro kterou zvolil adekvátní výtvarný výraz. Na Josefa Ladu navázal Josef Čapek a Ondřej Sekora.¹⁵

Rok 1945 se stal mezníkem, kdy se dětská kniha stala středem celospolečenského zájmu a přestala být pouze záležitostí několika nadšených průkopníků. V této době se rozvíjí také specializovaná nakladatelství. Roku 1945 v Čechách vznikla Mladá Fronta, v roce 1949 Státní nakladatelství dětské knihy, které bylo později přejmenované na Albatros.¹⁶

Generace nastupující na přelomu 50. a 60 let dává prostor pro vlastní výraz a fantazii dětského čtenáře a nekladla takový důraz na poznávací funkci ilustrace. Dochází k uvolnění v pojmové i výtvarné oblasti. V ilustracích této generace se začíná objevovat náznak, ozvláštňený detail, symbol, ale i emocionálně působivá barva, která má navodit atmosféru. Tato změna však s sebou přináší i problémy. V důsledku přílišného spoléhání se na dotvářecí schopnosti dětské fantazie, dochází k útlumu zájmu dětí o výtvarnou složku knihy.¹⁷

Po roce 1945 dávají ilustrátoři přednost říkadlům, veršům pro děti, klasické pohádce i lidovým slovanským pohádkám. V šedesátých letech však považovala řada autorů téma klasické pohádky za vyčerpané, a proto vzrůstá zájem o umělou pohádku. Mezi au-

---

¹⁴ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, s. 13–15.

¹⁵ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*, s. 4.

¹⁶ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, s. 25.

¹⁷ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, s. 27.

tory zaměřující se na tento žánr patřili například Olga Čechová, Květa Pacovská, Daisy Mrázková, Jiří Fixl a další.¹⁸ V tomto období u nás vzniká nejen velké množství dětských ilustrovaných knih, ale také animovaných filmů, které v oblasti české ilustrace zastávají nezastupitelnou roli. Animovaný film dosáhl vysoké úrovně. Mezi významné tvůrce ilustrací i animovaného filmu patří Jiří Trnka, Adolf Born, Jiří Šalamoun, Zdeněk Smetana, Radek Pilař, Josef Paleček a další.¹⁹

1.2. Ilustrátoři české dětské knihy před rokem 1989

Následující text představuje významné české ilustrátory knih pro děti, Tito výtvarníci patří ke klasickým představitelům české ilustrace a jejich práce jsou oceňovány nejen u nás, ale i ve světě. Jsou zde zařazeni autoři, jejichž tvorba je pro mě inspirativní a ovlivnila mě v mé vlastní tvorbě.

JIŘÍ TRNKA (1912–1969)

Jiří Trnka byl český výtvarník, ilustrátor, spisovatel, scénárista, loutkář, sochař a režisér animovaných filmů. Jeho dílo je velmi rozsáhlé, byl jedním z nejvšestrannějších českých umělců 20. století. Je oprávněně označován jako král české ilustrace i loutkového filmu. Jeho tvorba ovlivňovala umělecké dění u nás i v zahraničí.

V letech 1929–1935 studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Začínal jako loutkář a kreslíř, průběžně pracoval na knižní ilustraci. Věnoval se ale i malbě, divadelní a později filmové scénografii, kreslenému a loutkovému filmu. Roku 1936 založil v pražském divadle Rokoko vlastní loutkovou scénu, ve které působil jako výtvarník, loutkoherec a spoluautor her. Roku 1945 se stal jedním ze zakladatelů studia kresleného filmu, *Bratři v triku*.

Přestože se Jiří Trnka proslavil zejména díky animovanému filmu, jeho ilustrátorské dílo zaujímá v dějinách české knihy významné místo. I když je jeho tvorba zaměřena zejména na dětské čtenáře, získala si obdiv i u dospělého publika. Trnkovy ilustrace se vyznačují malebností, snovostí, narativností, lyrismem, imaginativností, ale i humorem

---

¹⁸ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, s. 28.

¹⁹ KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. *Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy* [online]. 2011/2012, 1-5 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.sspu-opava.cz/static/UserFiles/File/_sablony/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-20.pdf.

a hravostí. Je v nich přítomno více poetických než dějových prvků, obsahují více prožitku než vyprávění.²⁰ Využíval rozmanité výtvarné techniky jako akvarel, tempery, voskové pastely, škrábanou techniku, koláže i kombinovanou techniku.

Jiří Trnka spolu s Adolfem Zábranským a Antonínem Strnadelem stál u základů rozvoje dětské knižní tvorby. Charakter Trnkových ilustrací byl do značné míry ovlivněn jeho vztahem k loutkám. Postavy a prostředí, do kterého byly zasazeny, též neslo rysy loutkové scény. Mezi první úspěšné knižní ilustrace patří výtvarný doprovod ke knize *Miša Kulička* (1939) nebo ke Karafiátovým broučkům (1941). Ve čtyřicátých letech začala Trnkova spolupráce se spisovatelem Františkem Hrubínem v knihách *Zvířátka a Petrovští* (1947), *Špalíček pohádek* (1957) a další. Mezi jeho významná díla patří i pohádkový příběh *Zahrada* (1962), kterou nejenom ilustroval, ale je i autorem samotného textu. Jiří Trnka se soustavně vracel ke klasickým pohádkám. Za vrchol jeho ilustračního umění jsou považovány *Andersenovy pohádky* (1957), které byly ve Francii prohlášeny za nejkrásnější knihu pro děti a Andersenova společnost je označila za nejhezčí dětskou knihu 20. století.²¹

Vedle svých slavných ilustrátorských počínů se Trnka proslavil jako autor loutkových filmů. Jako výtvarník a režisér vytvořil sedm kreslených a dvacet loutkových filmů, z toho pět celovečerních. Byl schopen zastat všechny základní filmové profese. Své vlastní scénáře nejen režíroval, ale také byl autorem veškeré výtvarné složky včetně samotných loutek, jejich kostýmů, rekvizit a dalších činností. Mezi animované filmy, za které Trnka získal prestižních ocenění, patří *Sen noci Svatojánské*, *Bajaja*, *Špalíček*, *Císařův Slavík*, *Dva Mrazíci*, *Ruka* a další.²²

---

²⁰ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*, s. 24.

²¹Trnka Jiří. In: *Sophistica Gallery* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://sophisticagallery.cz/autori/trnka-jiri>.

²²HLAVÁČEK, Luboš, PAVLUCH, Lev, ed. Jiří Trnka. Praha: Academia, 2002, ISBN 8020010505. s. 187.

Obr. 1 a 2: Broučci, 1941

MIRKO HANÁK (1921–1971)

Mirko Hanák byl český malíř, grafik a ilustrátor, známý zejména díky svým osobitým ilustracím a litografiím s přírodními náměty. V letech 1945–1949 vystudoval Umělecko průmyslovou školu v Praze u profesora Josefa Nováka. Vytvořil rozsáhlé a vnitřně bohaté dílo, díky kterému se přiřadil ke klasikům české ilustrace a reprezentoval českou ilustraci v zahraničí. Převážná část jeho díla je určena dětem. Patří k nim leporela, ilustrace veršů, dobrodružné literatury, pohádek a učebnic.²³

Námětem ilustrací Mirko Hanáka jsou zejména divoce žijící zvířata z české přírody. Jeho malby jsou tak půvabné zejména díky jeho schopnosti přesného a zároveň výtvarně působivého vystižení motivu. Jeho předností byla nejenom zvířata, ale i příroda obecně. Pracoval v technice akvarelu, kterou doplňoval kresbou štětcem. Mirko Hanák tuto výtvarnou techniku dokonale ovládl a vytvořil si svůj nezaměnitelný styl, výrazně ovlivněný čínským uměním, také mu záleželo na zachycení prchavého okamžiku. Jeho rozplývavá malba je založena na dynamickém napětí mezi efekty čáry v mokřém podkladu a linií.²⁴ Kresba působí, jako by vznikla v jediném okamžiku. Ve skutečnosti však Hanák netvořil tak lehce, k definitivní podobě ilustrací dospěl až po dlouhé řadě stále nových variant. Měl dokonalou vizuální paměť, díky které mohl pracovat výhradně

²³ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989. ISBN 13-777-89. s. 106.

²⁴ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*, s. 107.

v ateliéru, což bylo nutné i kvůli používané technice malby, která vyžadovala naprosté soustředění a jistotu provedení.

Ilustrace Mirko Hanáka doprovází dobrodružnou literaturu z divočiny (*Bílý Tesák* od Jacka Londona, 1976), knihy pro děti (*Moje zvířátka*, *Zvířátka z lesa*, *Zvířátka z celého světa*), ale i prózu s přírodní tematikou (*Stříbrný lipan*, 1965; *Rybařící na modré zátoce*, 1953 a 1963). Vytvořil také díla s pohádkovými náměty, ve kterých prokázal značnou představivost. I zde tvořila příroda důležitou součást scén. K těm nejlepším patří *Modrý pták* od Marie d'Aulnoy (1971), který se dostal i do zahraničí.²⁵

Obr. 3: Rybařící na Modré zátoce, 1953 a 1963

DAISY MRÁZKOVÁ (1923–2016)

Daisy Mrázková byla významná česká grafička a malířka, ale zejména autorka a ilustrátorka knih pro děti. V letech 1943–1946 studovala na Uměleckoprůmyslové škole v Praze u profesora Antonína Strnadela. Od roku 1962 se začala věnovat ilustraci i psaní knih pro děti.²⁶ Její knižní a ilustrátorská tvorba je zaměřena na děti předškolního a nižšího školního věku, stala se průkopnicí českých *bilderbuchů*.²⁷

První knížka Daisy Mrázkové s názvem *Neplač, muchomůrko*, vyšla v roce 1965. Kniha vychází z autorčina vztahu k přírodě, kterou vnímá očima a smysly dětí a představuje ji v barevných expresivně působivých obrazech. Způsob jakým se v literární

---

²⁵ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*, s. 44.

²⁶ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*, s. 247-249.

²⁷ Bilderbuch je obrázková kniha. Jedná se o knihy určené pro malé děti, které ještě neumí číst.

Nejvýraznějším rysem tohoto typu knih je dominance obrazu nad textem, jazyková složka je zcela nebo částečně potlačena ve prospěch výtvarného vyprávění. In: REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1. s. 27.

i výtvarné rovině zabývá dětským světem, vyvolal velkou odezvu nejen u dětských čtenářů. Tento úspěch ji podnítil k další tvorbě. Přírozeným pokračováním knihy jsou další tituly, které vydala během následujících sedmi let: *Můj medvěd Flóra* (1973), *Auto z pralesa* (1975), *Nádherné úterý* (1977) a další. Všechny její knihy jsou prostoupeny atmosférou porozumění, laskavosti, intimity a pohody. Ve svých ilustracích skloubila abstraktní křehký svět svých maleb a kvašů s drobnou perokresbou a textem na pomezí poezie a prózy. Její ilustrace jsou malířské, barevně kultivované a komorní. Zaměřuje se na estetické hodnoty tvarů a barev, které mohou být smutné nebo veselé, něžné i vyzývavé, mohou zakrývat i zdůrazňovat. Poutavým způsobem představuje velká témata, jako je přátelství, smutek, opuštěnost, dobrota nebo radost. V textu svých knih se Daisy Mrázková zastavuje u řady pozoruhodných detailů mnohotvárného světa, dává dítěti prostor, aby si vlastní fantazií obraz samo dotvořilo.²⁸

Jedenáct autorských knih malířky Daisy Mrázkové, které vycházely na konci sedmdesátých a v průběhu osmdesátých let v nakladatelství Albatros, patří k nejlepším dětským knihám, které v druhé polovině dvacátého století vznikly. V současné době její knihy vycházejí v obnovených vydáních a byly přeloženy do mnoha jazyků.²⁹

Obr. 4: Haló, Jácíčku, 1972

Obr. 5: Můj Medvěd Flóra, 1973

²⁸ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*, s. 46.

²⁹ FENCL, Ivo. Daisy Mrázková.: Dnes už světová, renesanční autorka knih pro děti. In: *Čítárny: Příběhy, knihy, lidé* [online]. 12.07.2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/spisovatele-a-detske-knihy/daisy-mrazkova-legendy-eske-ilustrace>.

JAN KUDLÁČEK (1928–2017)

Jan Kudláček byl akademický malíř a grafik, ale těžiště jeho práce spočívá zejména v ilustraci dětských knih. Za svou tvorbu byl mnohokrát oceněn v Čechách i ve světě, zúčastnil se desítek domácích i zahraničních výstav.

Vystudoval Státní grafickou školu v Praze (1945–1949) a poté dějiny umění na Karlově univerzitě (1949–1950). Ve studiu pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze u prof. Vlastimila Rady a Vratislava Nechleby (1950–1957).³⁰ První kniha s jeho výtvarným doprovodem vyšla v roce 1964, následovala dlouhá řada knižních titulů, za které získal mnoho ocenění.

Ve velké části jeho ilustrací dětských knih, hraje hlavní úlohu vodní živel – *Vodníček* (1971), *Dešťová víla* (1972), *Jak vodníci udobrili sumce* (1974). Náměty pro tyto knihy čerpal ze svých opakovaných pobytů u Horusického rybníka, které ho vedly k inspiraci, vnímavému vztahu k přírodním detailům i rozvoji fantazie. I v jeho dalších ilustracích hraje důležitou roli vztah k přírodě. Z prvků přírodního prostředí utvářel scénu pro své pohádkové příběhy, zároveň postavy jeho příběhů nesou rysy loutek.³¹

Jak Kudláček spolupracoval se spisovatelkou Milenou Lukešovou. Společně vydali několik dětských obrázkových knih, mezi něž patří například *Oslíčkové* (1972), leporelo pro nejmenší děti o černém a bílém oslíčku, dále *Holčička a déšť* (1974), *Jakub a babí léto* (1976), *Bílá zima* (1978) nebo *Čáp* (1979).

Obr. 6: Bílá zima, 1977

Obr. 7: Jak si vodníci udobrili sumce, 1974

³⁰ Jan Kudláček. *Jan Kudláček* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jankudlacek.cz/bio/>.

³¹ STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Současná ilustrace dětské knihy*, s. 50.

KVĚTA PACOVSKÁ (*1928)

Květa Pacovská je malířka, sochařka, grafička, typografka a ilustrátorka, která se proslavila díky autorským knihám pro děti. V letech 1947–1952 studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze u profesora Emila Filly. Ze studia malby si do svých ilustrací přinesla zaujetí pro barvu a tvar. Její způsob tvorby byl zpočátku odmítán a označován jako příliš progresivní, ale postupem času si pro svůj jedinečný styl získala obdiv. V roce 1983 získala na Bienále ilustrací v Bratislavě Zlaté jablko. Díky tomuto ocenění mohla uspořádat vlastní výstavu. Zde ji objevil německý nakladatel, pro nějž vytvořila sérii knih o číslech, barvách, tvarech a abecedě, se kterou se proslavila v řadě zemí.³²

Základem postav v ilustracích Květy Pacovské jsou často geometrické tvary, které připomínají staré lidové pohyblivé hračky. Zajímavým způsobem pracuje také s typografií. Písmena a číslice jsou samostatné výtvarné prvky, které dohromady tvoří kompozici sdělující obsah. V ilustrátorském díle Květy Pacovské můžeme pozorovat jasně rozpoznatelný rukopis, způsob vypravování i barevnost, která je postavena na dodržování kontrastních barev, zejména červené. Pohádkové bytosti jsou většinou zobrazeny jako samostatné figury na jednobarevném pozadí. Stejným způsobem pracuje i s číslicemi a písmeny.³³

Mezi první významné knížky patří *Pohádky z bramborových řádků* (1972), za kterou dostala ocenění na Bienále ilustrace v Bratislavě. Z dalších bychom mohli jmenovat knihu Josefa Hanzlíka *Pimpilim pampam* (1981) nebo ilustrace k Ebenově pohádce *Dlouhý Široký a Bystrozraký*. Dlouhodobě také spolupracovala s časopisem *Sluníčko*, pro který připravovala *Malované čtení*, *Malovaná říkadla* a *Malované písničky*. Kromě dětské ilustrace je důležitou součástí její tvorby autorská kniha. První autorskou knihu, kterou vydala, byl *Svět pohádek bratří Grimmů* (1984), z kterých převyprávěla čtyři pohádky.³⁴

Knihy s ilustracemi Květy Pacovské vyšly ve čtrnácti jazycích a vystavovala po celém světě. V současné době autorka žije a tvoří v Praze, odkud často cestuje do Fran-

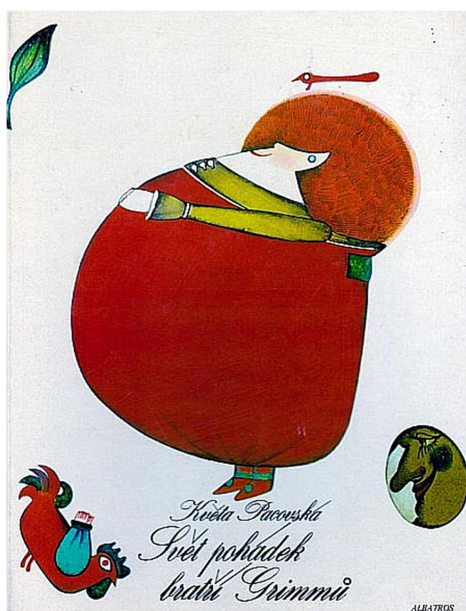
---

³² Květa Pacovská. *Paměť národa* [online]. Praha: Post Bellum, 2008 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/pacovska-kveta-1928>.

³³ ŠMARDOVÁ, Lucie. Představení malířky. *ART ANTIQUES* [online]. Praha 7, 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/predstaveni-malirky>.

³⁴ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989. ISBN 13-777-89. s. 106–109, s. 266–269.

cie.³⁵ Je držitelkou ceny Hanse Christiana Andersena, světově nejvýznamnější pocty pro dětské ilustrátory.³⁶

Obr. 8: Svět pohádek bratří Grimmů, 1984

Obr. 9: Abeceda, 1979

³⁵ Květa Pacovská: Pokud jste autoři, nevzdávejte to!. *Czech illustrators* [online]. Praha, c2022, 24.2.2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.czechillustrators.cz/2019/02/24/kveta-pacovska-pokud-jste-autori-nevzdavejte-to/>.

³⁶ Cena Hanse Christiana Andersena je považována za nejprestižnější mezinárodní ocenění pro autory, kteří působí v oblasti literatury pro děti. Uděluje ji International Board on Books for Young People (IBBY). Je rozdělena do dvou kategorií: spisovatelé a ilustrátoři. Cena nese jméno po slavném dánském autorovi a pohádkáři Hansi Christianu Andersenovi. Tato cena se vyhlašuje každý sudý rok a zlatou medaili předává vyznamenaným dánská královna. In: Hans Christian Andersen Award. In: *IBBY International Board on Books for Young People* [online]. Basilej, Švýcarsko [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.ibby.org/index.php?id=273>.

1.3. Současná česká ilustrace

Ilustrace pro děti a mládež má v Čechách silnou tradici. Mezi významné osobnosti české ilustrace za posledních padesát let patří Zdeněk Miler, Květa Pacovská, Zdeněk Smetana, Jiří Trnka, Štěpán Zavřel, Helena Zmatlíková a další. Každý z těchto uvedených autorů má svůj vlastní osobitý styl. Jsou uznáváni nejen u nás, ale i v mezinárodním kontextu.

Současná česká ilustrace má velký potenciál a zejména v oblasti knižní ilustrace pro děti můžeme pozorovat značný rozkvět. Na českém knižním trhu se setkáme vedle legend české ilustrace i s mladou generací. Autoři jako je Pavel Čech, Renáta Fučíková, Galina Miklínová, David Böhm, Jiří Franta, Petr Nikl, Lucie Lomová a další sklízí za své realizace mnoho úspěchů v Čechách i ve světě. Tito ilustrátoři navazují na českou ilustrátorskou tradici, těží z ní, ale zároveň se jí necítí svázáni.³⁷ Překračují hranice klasické knižní ilustrace, užívají netradiční metody a experimentují. Směřují i k volné kresbě, grafice, koláži, komiksu, textilnímu výtvarnictví nebo animovanému filmu. Mají daleko více možností než jejich předchůdci, jako je společenská otevřenost, široký repertoár technik a medií, ale i možností vyjádření. Mohou ale čelit jiným výzvám, jako je upadající zájem o kulturu a umění obecně.³⁸

Mezi hlavní česká nakladatelství, která vydávají ilustrované knihy pro děti a dbají na kvalitu textu i ilustrací, patří například nakladatelství Paseka, Albatros, Labyrint, Baobab, Meander, Běžiliška, Cesta domů, Bylo nebylo a další.³⁹

---

³⁷ PROKOPOVÁ, Ela. Současná česká ilustrace. *CzechLit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017, 25. 7. 2019 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/soucasna-ceska-ilustrace/>

³⁸ KOPÁČ, Radim. 11 světů – Současná česká ilustrace pro děti. *Praha město literatury* [online]. Praha: Městská knihovna v Praze [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.prahamestoliteratury.cz/cz/aktuality/100-11-svetu-soucasna-ceska-ilustrace-pro-deti/>

³⁹ PROKOPOVÁ, Ela. Současná česká ilustrace. *CzechLit* [online]. 2017, 25. 7. 2019 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/soucasna-ceska-ilustrace/>

1.4. Současní ilustrátoři dětské knihy

V následujícím textu bych chtěla představit současné ilustrátory dětských knih, jejichž tvorba mě zaujala, ale také určitým způsobem souvisí s námětem a formou zpracování mé praktické práce.

ALŽBĚTA SKÁLOVÁ (*1982)

Alžběta Skálová je malířka a grafička, ale zejména vyhledávaná a oceňovaná ilustrátorka. Studovala VŠUP v Praze, nejprve v ateliéru filmové a televizní grafiky u Jiřího Barty a poté v ateliéru ilustrace a grafiky u Juraje Horvátha.⁴⁰

Ve své volné tvorbě se věnuje koláži, filmu, grafice, ale především akvarelům a malbě. Dílo Alžběty Skálové je charakteristické prací s intuicí a snem, ale i zachycením silných vizuálních vjemů, které nachází v krajině, přírodě nebo v lidském světě. V jejích dílech se můžeme setkat s imaginativními bytostmi, lesními skřítky a dalšími různými prvky ze světa fantazie. Velké obrazy vznikají v cyklech a při jejich tvorbě často využívá netradiční techniky, jako je vyškrabávání do sádrokartonu nebo suchý akvarel s textilním efektem. Nedílnou součástí tvorby Alžběty Skálové jsou i drobné akvarely, které slouží jako deník. Vpíjí do nich, co se jí honí hlavou, objevují se v nich lidské tváře, vzpomínky, sny, nebo náznaky příběhů.⁴¹

Alžběta Skálová je ale známá a oceňovaná zejména jako ilustrátorka a autorka knih. Její ilustrace doprovází úspěšné dětské knižní tituly jako *Rostlinopis* (2011), *Cendrarsovy Malé černé pohádky* (2010) nebo *Pampe a Šinka* (2011). Za své ilustrace získala řadu ocenění. Cenu Magnesia litera dostala za autorskou knížku *Pampe a Šinka*. Ocenění za nejkrásnější knihu získala za *Rostlinopis* (2012) a knihu *Péťa medánek* (2009). Dlouhodobě spolupracuje s nakladatelstvím Baobab, její další knížky vydalo nakladatelství Labyrint, Albatros, Brod či francouzské MeMo.⁴² Spolu s Alžbětou Zemanovou

---

⁴⁰ Alžběta Skálová. *Baobab* [online]. Praha: Baobab, 2000 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/author/alzbeta-skalova>.

⁴¹ ROUS, Jan. Alžběta Skálová. *Galerie u Betlémské kaple* [online]. Praha: Galerie U Betlémské kaple, c2022, 2019 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.galerieubetlemskekaple.cz/umelci/alzbeta-skalova/>.

⁴² Alžběta Skálová. *Alžběta Skálová* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/bio>.

a Martinou Kupsovou založily malé nakladatelství NaPOLI, kde se věnují tvorbě autor-
ských knížek a prolínání designu a volné tvorby.⁴³

Obr. 10: Ilustrace ke knize Pampe a Šínka, 2011

Obr. 11: Malé černé pohádky pro nebojácné děti, 2010

FILIP POŠIVAČ (*1986)

Filip Pošivač je ilustrátor, výtvarník a režisér animovaných filmů, který patří k předním českým ilustrátorům mladší generace. Je absolventem filmové a televizní grafiky na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Věnuje se převážně tvorbě pro děti. Za svou práci získal řadu ocenění, např. Zlatou stuhu,⁴⁴ je také zapsán na seznamu nejlepších ilustrátorů – mezinárodní Čestné listině IBBY (International Board on Books for Young People).⁴⁵

Je autorem ilustrací knih *Paví očko, dobrý den!* (2021), *Až po uši v mechu* (2015), *Pomsta hadů* (2010), *Všechno je to na zahradě* (2013), *V Každém lese je myš* (2019) nebo *Kuba tuba tatubahn* (2015).⁴⁶ Za poslední zmiňovaný titul získal ocenění Zlatá

---

⁴³ Alžběta Skálová. *Baobab* [online]. Praha: Baobab, 2000 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/author/alzbeta-skalova>.

⁴⁴ Filip Pošivač. *Nakladatelství Meander* [online]. Praha: Meander, c2022 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/filip-posivac/>.

⁴⁵ International Board on Books for Young People je ocenění aktuálně vydaných dětských knih, kdy je oceněna kniha, ilustrátor i překladatel. Cenu uděluje Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu každé dva roky. In: What is IBBY. *IBBY International Board on Books for Young People* [online]. Basel, Switzerland: IBBY [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.ibby.org/about/what-is-ibby>.

⁴⁶ Filip pošivač. *Filip pošivač* [online]. [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://www.filipposivac.com/biography.php>.

Stuha⁴⁷ roku 2017 a také se dostal na prestižní listinu International Board on Books for Young People. Filip Pošivač byl zvolen nejlepším ilustrátorem na přehlídce LUSTR 2017. Za své ilustrace i animace, které jsou blízké dětem, získává ocenění nejen v Čechách, ale i v zahraničí.

Filip Pošivač se věnuje také animaci, je autorem animovaného seriálu pro děti *Mlsné Medvědí Příběhy* (2020), které volně navazují na klasickou českou animovanou pohádku, *Pojďte, Pane, budeme si hrát*, z přelomu 60. a 70. let.⁴⁸

Obr. 12: Až po uši v mechu, 2020

Obr. 13: Mlsné medvědí příběhy, 2015

PETR SÍS (*1949)

Petr Sís je mezinárodně uznávaný autor knih pro děti, ilustrátor, grafik a tvůrce animovaných filmů. Vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze a The Royal College of Art v Londýně. Je držitelem nejprestižnějšího ocenění za dětské knihy ceny Hanse Christiana Andersena (2012) za celoživotní tvorbu, dále ceny Zlatého medvěda z Filmového festivalu v Berlíně a dvou Magnesíí Liter (2006 a 2008).⁴⁹

Petr Sís je autorem ilustrací ke zhruba šedesáti knihám, další tři desítky jsou jeho autorské knihy. Mezi ně patří například autobiografická kniha *Zed' – Jak jsem vyrůstal za železnou oponou* (2007), kniha *Tři zlaté klíče* (1995), ve které se autor pomyslně vrací

---

⁴⁷ Výroční cena Zlatá stuha je každoročně udělována tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce. Existuje již více než 25 let a představuje jedinou cenu v České republice zaměřenou výhradně na dětskou literaturu. In: *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs>.

⁴⁸ POŠIVAČ FILIP, MgA. *Young real art* [online]. Praha: Young Real Art, 2013 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://youngrealart.com/cs/artists/posivac-filip/profile>.

⁴⁹ Petr Sís. *CzechLit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/autor/petr-sis-cz/>.

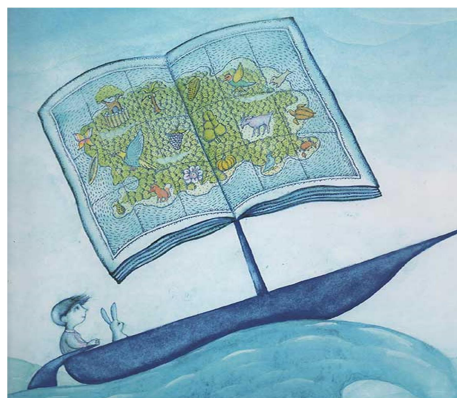
do Prahy, kde vyrůstal v dětství. Mezi další tituly patří perské básně *Ptačí sněm* (2011) stejně jako knihy *Pilot* (2014), *Malý princ* (2014) a *Robinson* (2017).⁵⁰

Sísovy ilustrace jsou unikátním výtvarným dílem, vyznačují se promyšlenou tématikou, kompozicí, vrstvením symbolů, významů a motivů, v jeho dílech se často objevuje motiv cesty, stopy, otisku, mapy. Ilustrace Petra Síse se vyznačují smyslem pro detail a precizností, vše má důkladně promyšleno, typografii využívá jako prvek ilustrace. Jeho ilustrace zavedou čtenáře do světa fantazie a dobrodružných cest. Hrdiny jeho knih jsou dobrodruzi, snílci, vzduchoplavci, mořeplavci i cestovatelé.⁵¹

Mezi jeho významná díla patří kromě ilustrací knih i velkoformátové tapiserie, které visí na letišti v Praze a Dublinu, stanici newyorského metra na 86. ulici a Lexington Avenue zdobí jeho mozaika. V roce 1982 získal povolení vycestovat z komunistického Československa do Los Angeles, kde natáčel znělku pro tehdejší olympijské hry, zpátky do vlasti se však už nesměl vrátit. V současné době už více než dvacet let žije v New Yorku.⁵²

Obr. 14: Ptačí Sněm, Petr Sís, 2011

Obr. 15: Robinson, Petr Sís, 2017

---

⁵⁰ Petr Sís. *Petr Sís* [online]. Peter Sis, c2021 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://petersis.com/zivotopis/>.

⁵¹ Svoboda, létání a sny Petra Síse v Centru DOX. *Dox* [online]. Praha: DOX Prague, 2008 – 2020 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.dox.cz/press/svoboda-letani-a-sny-petra-sise-v-centru-dox>.

⁵² Petr Sís. *CzechLit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/autor/petr-sis-cz/>.

RENÁTA FUČÍKOVÁ (*1964)

Renáta Fučíková je výtvarnice a ilustrátorka, která patří mezi nejvýraznější současné české tvůrce autorských knih pro děti. Je nositelkou mnoha ocenění včetně několika Zlatých stuh nebo první ceny na Bienále ilustrací v Teheránu z roku 1997. V roce 2011 byla nominovaná na prestižní ocenění Astrid Lindgren Memorial Award.⁵³ Spolupracuje s předními nakladatelskými domy v Česku i v zahraničí.⁵⁴

Studovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze v ateliéru ilustrace a užité grafiky mezi lety 1982–1988. Z počátku ilustrovala zejména pohádky, k prvním z nich patří *Pohádky bratří Grimmů* (1993), *Pohádky Hanse Christiana Andersena* (1994) nebo *Vyprávění ze Starého a Nového zákona* (1996 a 1997). Později se začala zabývat ilustrací českých dějin i psaním příběhů z naší historie. Společně se spisovatelkou Alenou Ježkovou vytvořila knihu *Staré pověsti české a moravské* (2005) a soubor *77 pražských legend* (2006). Její ilustrace také doprovází knihy *Obrazy ze Starého a Nového zákona* (2014). Svým jedinečným výtvarným rukopisem zachytila i životní osudy významných postav české a evropské historie – *Karel IV.* (2005), *Jan Amos Komenský* (2008), *Antonín Dvořák* (2012), *Franz Kafka* (2017) nebo *Tomáš G. Masaryk* (2006). Její nejrozsáhlejší prací je pětisetstránková ilustrovaná *Historie Evropy* (2011). Toto dílo spojuje rozměrné ilustrace s časovými osami, komiksovými okny a dalšími dokonale provedenými detaily. Ilustrace zobrazují každodenní způsob života v jednotlivých etapách lidské historie, pronikají do politiky, kultury, života velkých postav i obyčejných lidí.⁵⁵

Ilustrace Renáty Fučíkové mají značný vzdělávací a naučný potenciál, její dílo se vyznačuje srozumitelnou formou a jasně čitelným výrazem. Ve své tvorbě využívá zejména akvarelovou a kvašovou malbu, v posledních letech se věnuje převážně technice rytí,

---

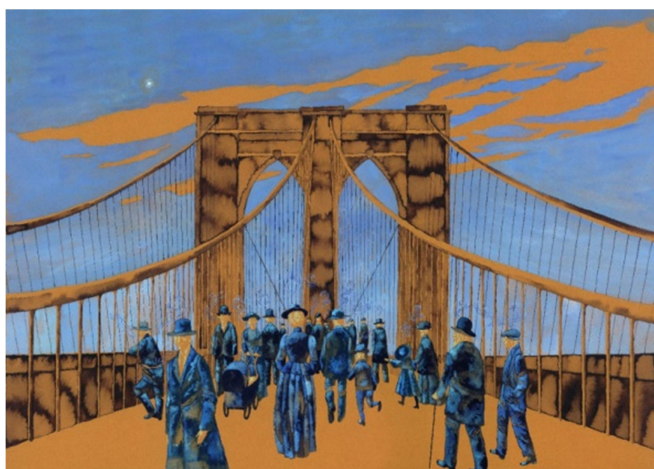
⁵³ Astrid Lindgren Memorial Award je mezinárodní cena za dětskou literaturu. Byla založena švédskou vládou roku 2002 na počest významné švédské dětské autorky Astrid Lindgrenové. In: *Astrid Lindgren Memorial Award* [online]. Stockholm: Swedish Arts Council, 2002 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://alma.se/en/>.

⁵⁴ Renáta Fučíková. *Czech lit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/autor/renata-fucikova-cz/>.

⁵⁵ Bibliografie. *Renáta Fučíková* [online]. Renáta Fučíková, c2022 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://www.renatafucikova.cz/bibliografie>.

respektive proškrabávání. V současné době kromě ilustrací a tvorby autorských knih také vyučuje ilustraci na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni.⁵⁶

Obr. 16: Antonín Dvořák, 2012

Obr. 17: Obrazy z Nového zákona, 2014

---

⁵⁶ Fučíková Renáta. *Hollar* [online]. Praha: Sdružení českých umělců grafiků Hollar [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://hollar.cz/umelci/fucikova-renata/>.

1.5. Výběr z ilustrovaných didaktických knih pro děti

Protože hlavní součástí diplomové práce je tvorba ilustrované dětské knihy, následující text představuje ilustrované knihy pro děti, které souvisí s tématem práce a mě samotnou zaujaly nebo inspirovaly. Před začátkem tvorby autorské knihy jsem provedla řetší ilustrovaných knih pro děti s podobným námětem nebo formou zpracování. Tato část práce představuje tituly, které mě zaujaly způsobem zpracování, ale i didaktickou hodnotou.

HRAVOUKA

Hravouka je interaktivní encyklopedie pro děti a jejich rodiče. Jedná se o velkoformátovou autorskou knihu Terezy Vostradovské,⁵⁷ která poutavě a nápaditě předává výklad školní prvouky dětem. Tato hravá prvouka je určena zejména dětem předškolního věku, ale je vhodná i pro mladší školáky.⁵⁸ Knihu vydalo nakladatelství Běžiliška, v roce 2016 získala ocenění Zlatá stuha a také byla nominována na Magnesii Literu.⁵⁹

Vypravěčkou knížky je myška žijící v podzemní noře, která svou zvědavostí a bezprostředním přístupem vtáhne dětské čtenáře do svého pozorování a poznávání přírody. Interakce mezi myškou a čtenáři probíhá nejenom formou přímé řeči, ale i zadáváním rad a úkolů. Děti se mohou například dozvědět, jak si vyrobit herbář nebo udělat zahradní jezírko.⁶⁰ Odlehčením knížky jsou myščíny průpovídky či poznámky v notesu a zejména promluvy zvířátek zasazené do komiksových bublin, které do knihy vnášejí i humor.⁶¹

Přírodu kolem myščíny nory, ale i svět lesa, rybníka a zahrady, představuje asi padesát velkoformátových, bohatě ilustrovaných stran knihy. Ilustrace Terezy Vostradovské realisticky a detailně ztvárňují popisované prostředí i jeho obyvatele. Součástí Hravou-

---

⁵⁷ Tereza Vostradovská (*1988) je ilustrátorka a grafička, absolventka studia Ateliéru filmové a televizní grafiky VŠUP v Praze. Věnuje se ilustraci knih, animaci a grafickému designu. Řez kočkou. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/rez-kockou>.

⁵⁸ VOSTRADOVSKÁ, Tereza. *Hravouka*. Praha: Běžiliška. ISBN 978-80-906467-1-1.

⁵⁹ Řez kočkou. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/rez-kockou>.

⁶⁰ Hravouka. *Běžiliška: originální knížky pro děti* [online]. Praha [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/knihy/hravouka>.

⁶¹ NEŠPOROVÁ, Jitka. Vostradovská, Tereza Hravouka. *ILiteratura.cz* [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 2002, 17. 11. 2016 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37359/vostradovska-tereza-hravouka>.

ky je i aplikace a webová stránka.⁶² Tato didakticko-interaktivní aplikace pro mobily a tablety přináší rozšířený obsah knihy na informačních kartách ke každému v knize očíslovanému prvku.⁶³

Obr. 18, 19: Ukázka z knihy Hravouka

ROSTLINOPIS

Knihy s podtitulem „*Podivuhodné pravdy a výmysly ze zeleného světa*“, je určena dětem, které se nespokojí s jednoduchým vysvětlením a často svým rodičům kladou otázku proč?⁶⁴ Je vhodná nejen pro malé čtenáře, ale i větší děti nebo učitele přírodopisu, kteří chtějí zpestřit svou výuku. *Rostlinopis* obsahuje nejen zajímavá fakta o přírodě, ale i hádanky, veršované příběhy nebo poutavé příběhy, které zaujmou všechny věkové kategorie. *Rostlinopis* vydalo nakladatelství Baobab v roce 2012, autorem knihy je Jiří Dvořák.⁶⁵

Půvabné a hravé ilustrace Alžběty Skálové přibližují čtenáři svět přírody, který je mimo jiné i světem fantazie. Výtvarný doprovod je proveden technikou akvarelu v kombinaci s perokresbou. I když v ilustracích můžeme pozorovat určitou míru styliza-

⁶² *Hravouka: Interaktivní encyklopedie pro děti a rodiče* [online]. Circus Atos, 2019 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://hravouka.circusatos.com/>.

⁶³ NEŠPOROVÁ, Jitka. Vostradovská, Tereza Hravouka. *ILiteratura.cz* [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 2002, 17. 11. 2016 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37359/vostradovska-terezahravouka>.

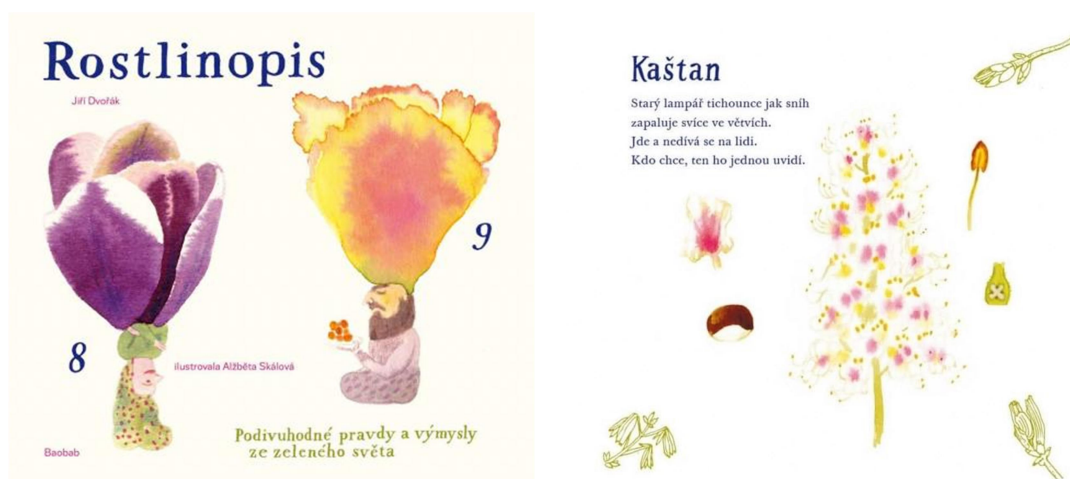
⁶⁴ Rostlinopis. Alžběta Skálová [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/rostlinopis>.

⁶⁵ DVOŘÁK, Jiří a Alžběta SKÁLOVÁ. *Rostlinopis: Podivuhodné pravdy a výmysly ze zeleného světa*. Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-62-9.

ce, zároveň tyto akvarelové ilustrace rostlin vycházejí z vědeckého pohledu.⁶⁶ Kresby a malby jsou nejen velmi nápaditě výtvarně zpracované, ale obsahují i humor. Obrázky doplňují bubliny s textem a vysvětlivky, které malé i velké čtenáře knihy jistě pobaví.

Knihy představuje desítky rostlin od písmene A až do Z. U každé z nich jsou uvedena skutečná fakta a na webových stránkách nakladatelství je možné si také stáhnout a vytisknout pracovní listy, které četbu knihy ještě ozvláštní. Díky zajímavému a informačně bohatému textu, se děti mohou ponořit do botaniky a objevovat její tajemství. Jinak složité informace jsou díky využití metafor velmi dobře pochopitelné a působí spíše jako pohádka. Autor knihy Jiří Dvořák⁶⁷ i ilustrátorka Alžběta Skálová při tvorbě knihy spolupracovali s RNDr. Radkou Sudovou z Botanického ústavu Akademie věd. Díky tomu můžeme *Rostlinopis* zařadit mezi první odborné publikace, se kterými se děti mohou setkat. *Rostlinopis* mimo jiné dětem vysvětluje například genetickou dědičnost objevenou Johannem Georgem Mendelem, původ brambor nebo vyvrací fakt, že rostliny vydechují oxid uhličitý jen v noci.⁶⁸

Obr. 20, 21: Ukázka z knihy *Rostlinopis*

⁶⁶ Alžběta Skálová. *Czechdesign* [online]. Praha: Czechdesign, c2003-2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/alzbeta-skalova-nejhorsi-bylo-nastavit-si-vnitriho-sefa>.

⁶⁷ Jiří Dvořák (*1970) je spisovatel, básník a překladatel a šéfredaktor časopisu *Naše krásná zahrada*. Jiří Dvořák. *Československá bibliografická databáze* [online]. Praha, c2009 - 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-9629-jiri-dvorak>.

⁶⁸ Jiří Dvořák. *Československá bibliografická databáze* [online]. Praha: GROOP CZ, c2009 - 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-9629-jiri-dvorak>.

ILUSTROVANÝ ATLAS NEUVĚŘITELNÝCH FAKTŮ O ZVÍŘATECH

Tato bohatě ilustrovaná sbírka pozoruhodných zajímavostí ze světa zvířat obsahuje fascinující fakta ze zvířecí říše s vtipem a lehkostí. Autorkou knihy je populární švédská umělkyně Maja Säfströmová.⁶⁹ Kniha vyšla v roce 2016 a setkala se s velkým ohlasem po celém světě, získala mnohá ocenění a práva na její vydání byla prodána do téměř dvaceti zemí. Informace o zvířatech jsou v knize podány jednoduše, stručně a vtipně. Na každé dvojstraně se nachází jedno zvíře, o kterém se dozvídáme nějaký zajímavý fakt. Kniha je pouze černobílá, čímž se výrazně odlišuje od dalších dětských knih s podobnou tematikou. Přestože ilustrace nejsou barevné, působí velmi hravě a zaujmou i malé děti.⁷⁰

Ilustrovaný atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech má další dvě pokračování. První se zaměřuje na pravěké tvory a druhé je o zvířecích mláďatech.⁷¹

Obr. 22, 23: Ukázka z knihy Atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech

⁶⁹ Výtvarnice a architektka Maja Säfströmová žije ve Stockholmu, kde také provozuje designový obchůdek. In: Maja Säfströmová. *Albatros media* [online]. Praha: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/autori/45924210/maja-safstromova/>.

⁷⁰ SÄFSTRÖMOVÁ, Maja. *Ilustrovaný atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech*. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05578-7.

⁷¹ Ilustrovaný atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech. *Albatros media* [online]. Praha: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/53634741/ilustrovany-atlas-neuveritelnych-faktu-o-zviratech/>

BYLINKÁŘ

Bylinkář je bohatě ilustrovaná kniha pro děti, která vznikla ve spolupráci s tvůrci časopisu Raketa. Její autorkou je Monika Golasovská, ilustrace vytvořila Aneta Františka Holasová.⁷² Knihu vydalo nakladatelství Labyrint v roce 2017.

Hlavní postavou a průvodcem knížky je babička Kytička, která žije v domku u lesa a zná každou bylinu, strom i keř a dobře ví, jak s jejich květy, plody či kořeny nejlépe naložit. Své vědomosti předává malým vnučkám, učí je poznávat přírodu kolem sebe a využít její plody v domácí lékárně.⁷³

Knížka je plná krásných a detailních ilustrací provedené technikou akvarelu. S pomocí *Bylinkáře* se děti naučí, jak léčivé byliny správně rozpoznat, sbírat, sušit, lisovat do herbářů i jak z nich vyrábět masti nebo tinktury. Kniha je rozčleněna do ročních období, ve kterých najdeme jednotlivé bylinky. Každá bylina je obohacena příběhem, popisem a tipem na zpracování. V závěru jsou zajímavým způsobem zpracovány základní informace o stavbě rostlin, kořenu, druzích stonků, listů, květenství, popisu květů a druhy plodů.⁷⁴

Obr. 24, 25: Ukázka ilustrací z knihy *Bylinkář*

⁷² Aneta Františka Holasová (*1985) vystudovala obor ilustrace na Fakultě designu a umění L. Sutnara ZČU v Plzni. Velký úspěch sklídila za svou knihu *Lumír včelařů* (2013), která vyšla v překladech po celém světě. V roce 2014 byla nominována na Zlatou stuhu za literární i výtvarnou podobu knihy. Věnuje se převážně dětské ilustraci, maluje zejména technikou akvarelu. In: *Bylinkář*: Monika Golasovská. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/bylinkar->.

⁷³ GOLASOVSKÁ, Monika a Aneta Františka HOLASOVÁ. *Bylinkář*. Praha: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-57-9.

⁷⁴ *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/bylinkar->.

A JAKO ANTARKTIDA

Autorem encyklopedie s názvem *A jako Antarktida – Pohled z druhé strany* je výtvarník David Böhm.⁷⁵ Tato jedinečná ilustrovaná kniha pro malé i velké ukazuje, co se stane, když se na vše podíváme z jiné strany. Při čtení mohou čtenáři Antarktidu objevovat nově, pohledem, kterým ji ještě neviděli.⁷⁶ Kniha *A jako Antarktida* ukazuje, do jaké míry lidská činnost ovlivňuje i tak vzdálenou část země a na druhou stranu, jak Antarktida ovlivňuje celou planetu. Autor knihy mimo jiné vede čtenáře k zamyšlení, co vše by pro tento kontinent a jeho obyvatele bylo možné udělat. Různorodé informace historického, kartografického či přírodovědného původu jsou spojeny do jednoho příběhu, díky kterému může čtenář poznat tento jediný kontinent neobydlený lidmi.⁷⁷

Tuto výtvarně bohatou encyklopedii je možné číst i jako volný komiks. David Böhm při tvorbě knihy využil několik výtvarných postupů. Na stránkách knihy se kromě kresby můžeme setkat i s technikou koláže, fotografie, ručně psaným písmem, plánky a různými nákresy. I s kresbou pracuje Böhm kreativním způsobem. Realistický styl střídá se stylizovanou formou nebo napodobuje historické fotografie z období, kdy na Antarktidu vyrážely první výpravy. Můžeme zde vidět koláž, ve které se autor věnuje dobývání jižního pólu na začátku minulého století.⁷⁸ V knížce hraje důležitou roli i autorův smysl pro humor, například místo živých tučňáků se v ní objevují plyšáci. Stránky knihy je na několika místech možné rozložit jako leporelo, na kterém jsou podrobněji zpracovaná některá zajímavá témata.

Knihu vydalo nakladatelství Labyrint v roce 2019, získala cenu Zlatá stuha a také byla nominována na Magnesii Literu v kategorii pro děti a mládež.

---

⁷⁵ David Böhm (1982) je absolventem Akademie výtvarných umění v Praze. Často spolupracuje s Jiřím Frantou, v roce 2012 byli již potřetí nominováni na Cenu Jindřicha Chaloupeckého. Společně se svou sestrou Terezií Böhmovou vydal knihu *Ticho Hrocha* (Labyrint, 2009), která získala Zlatou stuhu za nejlepší výtvarný počín a druhé místo v soutěži Nejkrásnější české knihy roku 2009. In: *A jako Antarktida – Pohled z druhé strany*. *Zlatá stuha* [online]. IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/a-jako-antarktida-pohled-z-druhe-strany>.

⁷⁶ *A jako Antarktida*. *Labyrint* [online]. Praha: Labyrint [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.labyrint.net/kniha/1216/a-jako-antarktida>.

⁷⁷ BÖHM, David. *A jako Antarktida: Pohled z druhé strany*. Praha: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-56-2.

⁷⁸ ČECHLOVSKÁ, Magdalena. Antarktida není „dole“. Umělec David Böhm vydal knihu o ledovém kontinentu. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2005, 26. 3. 2020 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/david-bohm-a-jako-antarktida-labyrint-kniha/r~13f873c86f5c11eaabd0cc47ab5f122/>.

Obr. 26, 27: Ukázka ilustrací z knihy A jako Antarktida – Pohled z druhé strany

HAVĚTNÍK

Havětník je kniha Jiřího Dvořáka, která je psána v jeho originálním literárním žánru – encyklopedie příběhem. Knížka obsahuje bajky, pověsti a příběhy o napínavém životě havěti, které jsou doplněny o vědecké i filozofické otázky nebo krátké básně. *Havětník* vydalo nakladatelství Baobab v roce 2015, o rok později byl nominovaný na cenu Zlatá stuha v kategorii nejlepší knihy pro děti a mládež za výtvarnou část.⁷⁹

V knize můžeme nalézt zábavnou formou zpracované informace o různých havěti jako jsou vši, blechy, roztoči, čmeláci, holubi, faraoni, žravé housenky, hmyz a plísně, cizopasnici a různí odpudiví tvorové, které nikdo nemá rád, a přece kolem nás žijí. Autor ukazuje, že všichni tito, u lidí často neoblíbení živočichové, mají své příběhy a někteří mohou být i užiteční. Kniha je vhodná pro děti od 8 let, které mají rádi encyklopedie ale i pro rodiče, učitele přírodopisu a všechny čtenáře, kteří se chtějí něco zajímavého o světě havěti dozvědět.

Výtvarnou podobu knize dala Daniela Olejníková.⁸⁰ Texty jsou doplněny výrazně barevnými tisky, které se svým stylem velmi dobře hodí k příběhům. Ilustrace, které jsou

⁷⁹ Havětník. *Agátin svět* [online]. Praha: Agátin svět [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.agatinsvet.cz/havetnik/#description>.

⁸⁰ Daniela Olejníková (1986) je slovenská malířka, která vystudovala Vysokou školu výtvarných umění v Bratislavě, obor Malba a jiná média. Se svými kresbami se od roku 2005 zúčastnila více než deseti výstav, dvakrát získala ocenění v soutěži Nejkrásnější knihy Slovenska. Většina její práce je založena na zkušenostech s tradičními technikami, jako je linoryt a sítotisk. Dvakrát získala ocenění v soutěži Nejkrásnější knihy Slovenska. In: Daniela Olejníková. *Databazeknih.cz* [online]. Praha: Databaze knih, c2008 - 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-olejnikova-59419>.

charakteristické pevnými liniemi a jedovatými barvami dodávají knize hravost, originalitu a jedinečnost. Pokud si rozložíme obal Havětníku, získáme praktický návod na výrobu hmyzího hotelu.⁸¹

Obr. 28, 29: Ukázka ilustrací z knihy Havětník

---

⁸¹ DVOŘÁK, Jiří. *Havětník*. Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část se zaměřuje na tvorbu ilustrované knihy pro děti s tématem české přírody. Věnovala jsem se didaktické ilustraci, která vhodnou formou zprostředkovává populárně naučné, vzdělávací téma, tak, aby bylo srozumitelné pro cílovou skupinu čtenářů.⁸² Autorská ilustrovaná kniha je určena pro děti 1. stupně základní školy ve věku 6–11 let. Obsah knihy vychází z dokumentárního filmu o české přírodě s názvem *Planeta Česko* od Mariana Poláka. Tento snímek mi byl zdrojem inspirace pro ilustrace i text. Další informace jsem čerpala z webových stránek *Příběhy české přírody*,⁸³ jejímž autorem je společnost Beleco⁸⁴ a dalších populárně naučných textů týkající se tématu. Protože kniha vychází z dokumentárního snímku *Planeta Česko*, v následující části tento film stručně představím.

2.1. Planeta Česko

Film s názvem *Planeta Česko* vznikl roku 2017 v České republice. Film je součástí širšího projektu *Příběhy české přírody*, za kterým stojí organizace Beleco a Fórum ochrany přírody. Jedná se o dokumentární snímek o české přírodě, který díky moderním technologiím zblízka ukazuje rozmanité druhy zvířat a rostlin žijících v naší zemi.⁸⁵ Dokument vypráví o nezdolnosti české přírody a ukazuje, jak se živočichové přizpůsobují měnící se krajině na různých místech, jako jsou venkovské louky, vlaková nádraží nebo městská sídliště. Filmové záběry diváka zavedou mimo jiné i do prostředí severočeských hnědouhelných dolů a výsypek, které na první pohled připomínají měsíční krajinu. Zde ale paradoxně můžeme pozorovat skutečnou divokou přírodu. Pro většinu lidí jsou tato místa symbolem ekologické katastrofy, stejně jako například opuštěné průmyslové komplexy, bývalá vojenská cvičiště nebo šumavské lesy sežrané kůrovcem. Do-

---

⁸² ANDRESOVÁ, Magda. Didaktická ilustrace. In: *Ilustruji.cz* [online]. c 2015 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <http://ilustruji.cz/?p=111>.

⁸³ Populárně vzdělávací web *Příběhy české přírody – poznejte své sousedy*, je součástí naučného projektu, jehož záměrem je představit široké veřejnosti vazby mezi lidmi, českou krajinou a biodiverzitou. Za vzdělávacím projektem stojí odborná organizace Beleco, která se dlouhodobě zabývá ochranou přírody v ČR i zahraničí, a další partnerské organizace. Projekt je realizován díky podpoře grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska. In: *Příběhy české přírody: Poznej své sousedy. Příběhy české přírody* [online]. Praha: Beleco, 2015 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <http://pribehyceskeprirody.cz/>.

⁸⁴ Beleco je přední odborná Organizace působící v oblasti ochrany přírody od roku 2004. In: O Beleco. *Beleco* [online]. Praha: Beleco, 2004 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.beleco.cz/onas.html>.

⁸⁵ *Planeta Česko. Aerofilms* [online]. Praha: Aerofilms, 2006 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.aerofilms.cz/planeta-cesko/>.

kument Mariána Poláka ukazuje, že pro přírodu jsou to ale divoká místa, která přinášejí ozdravný a sebezáchovný proces. Autoři filmu *Planeta Česko* vedou diváka k uvědomění si, že česká příroda je pestrá jako málokde na světě. Poukazují na skutečnost, že v blízkosti našich obydlí se odehrávají každodenní dramata zvířat a rostlin, jimiž jsme fascinováni ve filmech z exotických koutů naší planety. Po zhlédnutí snímku zjistíme, že i u nás najdeme bažiny, pralesy, pouště, stepi či džungle velkoměsta. Dokument zachycuje mnoho rozmanitých druhů živočichů, jako je tetřev hlušec, sysel obecný, ledňáček říční nebo losos obecný. Setkáme se v něm i s muflony, bobry, vydrami, volavkami a desítkami dalších méně i více známých zvířat.⁸⁶

Hlavním tvůrcem filmu, režisérem, kameramanem a scénáristou je Marián Polák,⁸⁷ na snímku dále spolupracoval Radim Procházka (produkce), Jan Hošek, Marek Sklář (scénář), Kryštof Hádek (namluvil komentáře k filmu) a další. Premiéra celovečerního dokumentu se uskutečnila 22. 3. 2018. Snímek vznikl jako jeden z výstupů projektu „Příroda, koho to zajímá?“ díky podpoře grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Fondů Evropského hospodářského prostoru. *Planeta Česko* získala v roce 2018 cenu Český lev za nejlepší dokumentární film.⁸⁸

Obr. 30: Plakát k filmu *Planeta Česko*

---

⁸⁶ *Planeta Česko*. *Netflix* [online]. Los Gatos (USA): Netflix, 1997 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.netflix.com/cz/title/81289404> .

⁸⁷ Marián Polák (*1977) je režisér, kameraman a producent, patří k jedněm z nejvýznamnějších současných českých režisérů filmů o přírodě. Specializuje zejména na přírodopisné a vědecko-populární dokumentární filmy. Spolu s Janem Hoškem natočil řadu filmů pro Českou televizi, ekologické neziskové organizace, pražskou zoologickou zahradu apod., za které byl oceněn na festivalech jako Ekofilm a NaturVison nebo výroční cenou FITES. In: Marián Polák. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2021 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/marian-polak/>.

⁸⁸ *Planeta Česko*. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2021 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11355326735-planeta-cesko/>.

2.2. Tvorba didaktické ilustrované knihy

2.2.1. Námět

Hlavním námětem dokumentárního snímku *Planeta Česko* je pestrost, jedinečnost a nezdolnost české přírody. Toto téma se stalo stěžejním i pro mou knihu určenou dětským čtenářům. V ilustracích zachycuji rozmanité živočichy a rostliny naší divoké přírody, která je stejně tak krásná a pestrá, jako ta, kterou známe z dokumentárních filmů a fotografií z různých koutů světa. Mým hlavním záměrem bylo, aby autorská kniha s názvem *Planeta Česko* stejně jako dokument přiblížila dětem bohatství české přírody, která je navzdory lidskému působení stále okouzující a divoká.

2.2.2. Cílová skupina

Knihy je určena dětským čtenářům. Z toho důvodu je forma jejího zpracování přizpůsobena tak, aby byla pro tuto věkovou skupinu srozumitelná a přitažlivá. Jako cílovou skupinu jsem si zvolila děti 1. stupně základní školy (ve věku 6–11 let). Tomuto vývojovému období jsem přizpůsobila nejen ilustrace, ale i celkovou podobu knihy.

2.2.3. Forma zpracování a ilustrace

Mým hlavním záměrem bylo vytvořit didaktickou ilustrovanou knihu o české přírodě. Z toho důvodu jsem chtěla, aby ilustrace byly realistické a děti by skrze ně mohly poznat rozmanité druhy živočichů a rostlin české přírody. Většina ilustrací vychází ze záběrů ve filmu, ale i z dalších dostupných fotografií. Barevnost živočichů na ilustracích je ponechána původní téměř bez stylizace, aby vždy odpovídala jejich skutečné podobě. Zároveň jsem se snažila o jednotný charakter ilustrací, tak aby v celkovém dojmu působily celistvě a uceleně. Malby jsou provedeny v technice akvarelu, doplněné kresbou tužkou. Zapíjení barev do vlhkého podkladu jsem kombinovala s lazurním způsobem malby. Díky tomuto vrstvení barev bylo možné dosáhnout požadovaného odstínu a také větší realističnosti. Zvolená technika mi umožnila zachytit jemné detaily struktury povrchu těl zvířat, současně působí lehce a vzdušně.

2.2.4. Obsah knihy

Text autorské knihy vychází zejména z filmu *Planeta Česko*, ze kterého jsou některé pasáže přímo převzaty nebo upraveny pro mou potřebu. Značnou část informací jsem také čerpala z webových stránek *Příběhy České přírody*, populárně naučných textů o přírodě (zejména z knihy pro děti s názvem *Víš, kde bydlí zvířata* od Petra Wohllebe-

na),⁸⁹ ale i dalších vhodných zdrojů.⁹⁰ Informace jsou upraveny tak, aby odpovídaly mému záměru a věkové skupině dětí, pro které je kniha určena. Dokument *Planeta Česko* představuje poměrně velké množství rozmanitých živočichů a rostlin. Protože nebylo možné do knihy zařadit všechny, rozhodla jsem se zpracovat pouze některé. Každá dvojstrana knihy je převážně věnovaná jednomu zvířeti (výjimečně dvěma). Obsahuje informace o daném druhu, které jsou propojeny s ekologií a ochranou přírody, které se film *Planeta Česko* věnuje. Krátký odstavec je vždy doplněn o otázky nebo zajímavost týkající se tématu, které mají upoutat pozornost dětí. Závěr knihy obsahuje otázky a úkoly shrnující informace, které se čtenář v průběhu čtení dozvěděl. Děti mají za úkol doplnit názvy jednotlivých živočichů podle obrázků, nakreslit jejich přirozené prostředí nebo je zařadit do správné skupiny (Obr. 65).

2.2.5. Postup tvorby ilustrací

V první fázi práce, po zhlédnutí filmu, jsem důkladně prostudovala informace z různých zdrojů o zvířatech a rostlinách, které se ve snímku objevují. Pokusila jsem se také najít co nejvíce vhodných fotografií, které by dobře vystihovaly zobrazené druhy a zároveň odpovídaly mému záměru. Jak už bylo zmíněno v předchozím textu, autorská kniha obsahuje pouze některé živočichy a rostliny, které se ve filmu *Planeta Česko* objevují. Každé zvíře je na ilustracích zachyceno v různých podobách a z rozdílných úhlů pohledu tak, aby byl co nejlépe vystižen jeho charakter a děti ho mohly dobře poznat.

Po rešerši následovala tvorba ilustrací technikou akvarelu. Nejprve jsem vytvořila přípravnou skicu tužkou, abych si rozvrhla základní kompozici a tvar (Obr. 31–33). Poté jsem pokračovala malbou s akvarelovými barvami značky *Umton*, které mají velké množství pigmentu a jejich odstíny jsou dostatečně syté. Podkladem pro malbu mi byl akvarelový papír *Canson* (200g/m²) s velmi jemnou strukturou. Akvarelové malby vznikaly zapouštěním barev do vlkého podkladu v kombinaci s vrstevním jednotlivých odstínů na sebe, což mi umožnilo docílit větší realističnosti a hloubky (Obr. 34–42). U většiny obrázků je také viditelná kresba tužkou, která je zde ponechána záměrně, aby ilustrace působily jemněji a vzdušněji. Kresba tužkou se objevuje v náznacích pozadí, u křídel ptáků a v dalších detailech. Převážně jsou zvířata a rostliny zobrazeny jako sa-

---

⁸⁹ WOHLLEBEN, Peter. *Víš, kde bydlí zvířata?: Poznáváme život na loukách a lesích*. Brno: KAZDA, 2019. ISBN 978-80-88316-42-8.

⁹⁰ Zdroje pro text do knihy podrobně uvádím v kapitole *Seznam použitých zdrojů*, s. 75.

mostatné prvky na bílém podkladu. V některých případech se ale v knize nachází celostránkové ilustrace i s barevným pozadím. Knížka obsahuje 28 druhů zvířat a je v ní přibližně 75 akvarelových ilustrací.

Po dokončení malby akvarelem jsem obrázky naskenovala a formáty větší než A4 nafotila pomocí zábleskových světel ve fotoateliéru. Z důvodu skenování ve vysokém rozlišení se na pozadí ilustrací objevily deformace způsobené zvlněním podložky během procesu malby. Tyto defekty bylo nutné odstranit v počítači. Následovala proto úprava obrázků v počítačových programech *Adobe Photoshop* a *Affinity Photo*. Pozadí ilustrací, na kterém se objevovaly deformace, jsem odstranila. Původní barevnost obrázků byla také během skenování a focení částečně pozměněna. Bylo proto nutné u každého z nich upravit kontrast, sytost a v některých případech i vyvážit barevnost. Vždy jsem ale přihlížela k původní barevnosti akvarelových maleb a postupovala jsem tak, aby během úprav zůstala zachována (Obr. 43–45). Ilustrace byly uspořádány do výsledné kompozice společně s textem v programu *Adobe InDesign*. Na každé dvojstraně se nachází 2–3 obrázky, které doplňuje text v krátkých odstavcích (Obr. 56–65).

Obr. 31: Přípravná skica, sokol

Obr. 32: Přípravná skica, sýkorka

Obr. 33: Přípravná skica, muflon

Obr. 34: Proces akvarelové malby, květina. Obr. 35: Proces akvarelové malby, sýkorka

Obr. 36: Proces akvarelové malby, čáp

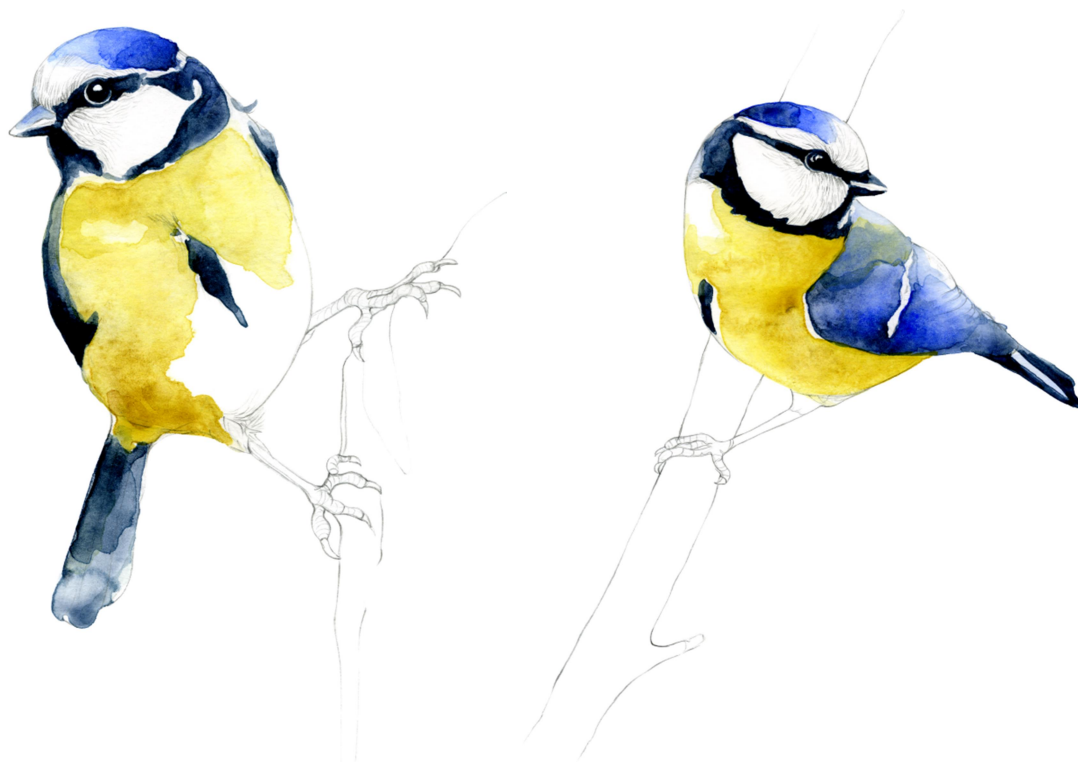

Obr. 37–39: Postup akvarelové malby, střízlík

Obr. 40–42: Postup akvarelové malby, sýkorka

Obr. 43, 44: Konečná podoba ilustrací s upravenou barevností a pozadím, sýkorky

Obr. 45: Konečná podoba ilustrací s upravenou barevností a pozadím, muflon

2.2.6. Písmo a sazba

Pro knihu jsem vybrala vhodné písmo, které nejenom koresponduje s její výtvarnou složkou, ale je také dobře čitelné. Mé představě nejvíce odpovídal typ bezpatkového písma *Andulka Sans Light* (Obr. 46). Tento font od společnosti *Storm Type Foundry*⁹¹ adekvátně doplňuje jemné akvarelové ilustrace a zároveň vyhovuje nárokům na typ písma vhodný pro dětskou literaturu. Je také velmi dobře čitelný, což byl jeden z mých hlavních požadavků. Velikost písma pro text v knize je 16 bodů s prokladem 19,2 bodů. Nadpisy, psané verzálkami, mají velikost 48 bodů. Kniha neobsahuje delší souvislý text, proto je písmo uspořádáno do menších odstavců a sloupců. Text je zarovnan na levý praporek výjimečně do bloku v úvodní části knihy. Písmo má převážně černou barvu, zajímavosti a otázky jsou provedeny v barvě modré, kvůli odlišení a lepší přehlednosti (Obr. 47– 48). Sazba textu a ilustrací byla vytvořena v programu *Adobe InDesign*. Formát knihy jsem zvolila netradiční čtvercový (250 × 240 mm), který se užívá zejména pro dětské knihy.

A B C D E F G
H I J K L M N O
P Q R S T U V
W X Y Z ; a b c
d e f g h i j k l
m n o p q r s t

Obr. 46: Ukázka písma *Andulka Sans Light* použitého pro knihu

---

⁹¹ Storm Type Foundry [online]. Gravastar, c2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.stormtype.com/>.

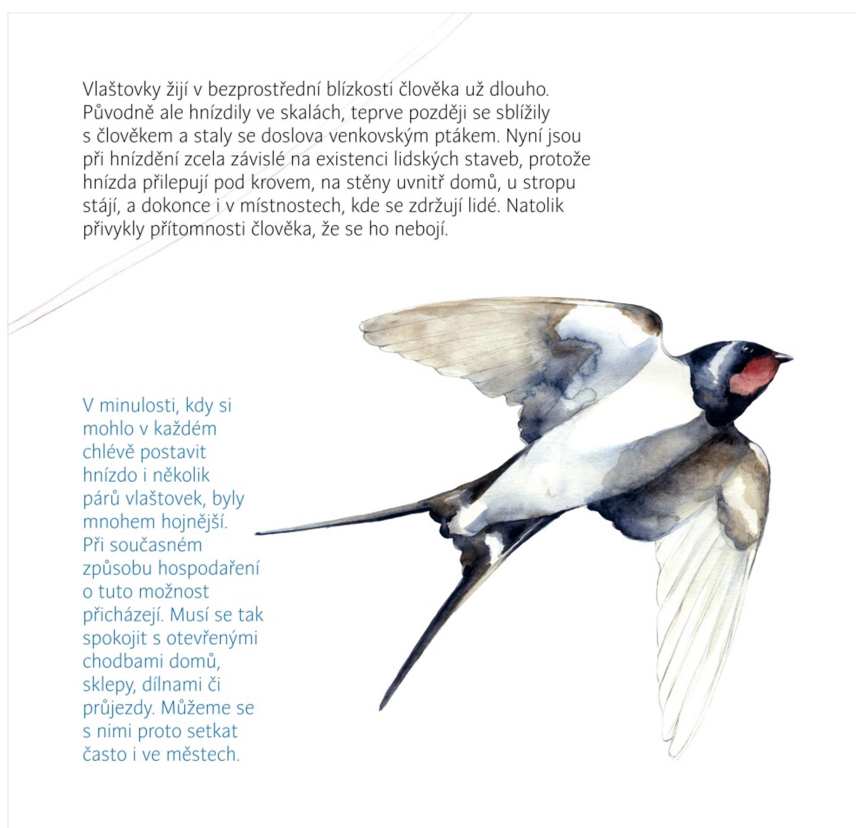

OREL

Orel mořský je největší dravec, který se vyskytuje na území České republiky. Tento majestátní opeřelec je asi 70–90 centimetrů dlouhý a největší exempláře mají rozpětí křídel bezmála dva a půl metru. Orel mořský žije obvykle v blízkosti vody a není proto překvapením, že jeho hlavní potravou jsou právě ryby. Dovede ulovit třeba i osmikilovou štikou a v letu je schopen přenést rybu vážící až šest kilogramů.

Máš větší rozpětí než orel?
Zkus co nejvíc rozpažit ruce
a popros někoho, ať ti změří
vzdálenost mezi dlaněmi.
A jaké rozpětí má třeba tatínek?

Obr. 47: Ukázka textu a ilustrací z knihy

Vlaštovky žijí v bezprostřední blízkosti člověka už dlouho. Původně ale hnízdily ve skalách, teprve později se sblížily s člověkem a staly se doslova venkovským ptákem. Nyní jsou při hnízdění zcela závislé na existenci lidských staveb, protože hnízda přilepují pod krovem, na stěny uvnitř domů, u stropu stájí, a dokonce i v místnostech, kde se zdržují lidé. Natolik přivykly přítomnosti člověka, že se ho nebojí.

V minulosti, kdy si mohlo v každém chlévě postavit hnízdo i několik párů vlaštovek, byly mnohem hojnější. Při současném způsobu hospodaření o tuto možnost přicházejí. Musí se tak spokojit s otevřenými chodbami domů, sklepy, dílnami či průjezdy. Můžeme se s nimi proto setkat často i ve městech.

Obr. 48: Ukázka textu a ilustrací z knihy

Na závěr jsem v programu *Adobe In Design* vytvořila obálku ke knize (Obr. 49). Obálka je provedena velmi jednoduše, bez komplikovaných grafických prvků. Na její přední i zadní straně jsou umístěny ilustrace ledňáčků, které jsou doplněny názvem knihy a popisky v modré barvě. Na hřbetu se nachází název knihy. Předšádka má světle modrou barvu. Modrá barva prostupuje celou knihu a funguje jako jednotící prvek.

Obr. 49: Obálka knihy Planeta Česko

2.2.7. Tisk a vazba

Knihy byla následně vytištěna a svázána v *Centru grafických papírů* v Olomouci. Po konzultaci s tiskařem jsem vybrala vhodnou vazbu a papír. Chtěla jsem, aby knížka byla odolná a dětem se v ní dobře listovalo. Zároveň bylo nutné, aby se jednotlivé stránky daly dostatečně rozevřít, protože ilustrace v mnoha případech přesahují dvě strany. Těmto požadavkům nejlépe odpovídala vazba V8. Jedná se o klasickou šitou knižní vazbu s tuhými deskami a papírovým potahem (Obr. 50–55). Pro knihu jsem zvolila papír značky *Biotop* vyšší gramáže (170 g/m^2) v barvě *off white*. Tento odstín působí přirozeněji než čistě bílý papír a také nejlépe odpovídá barvě akvarelového papíru, na který byly ilustrace malovány.

PŘÍLOHA: PRAKTICKÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

Obr. 50: Ukázka finální podoby knihy

Obr. 51: Ukázka finální podoby knihy

Obr. 52: Ukázka finální podoby knihy

Obr. 53: Ukázka finální podoby knihy

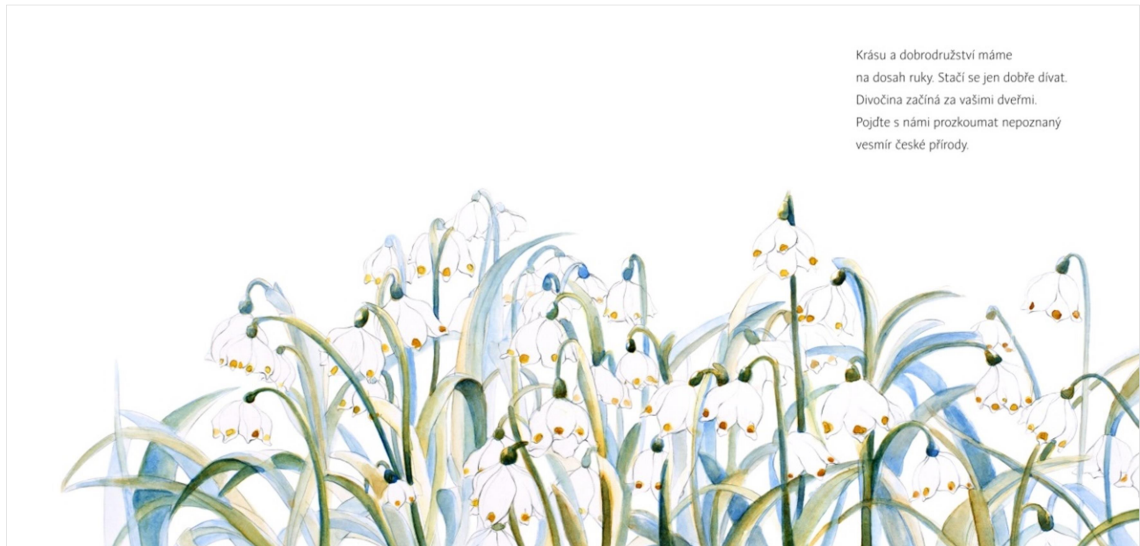

Obr. 54: Ukázka finální podoby knihy

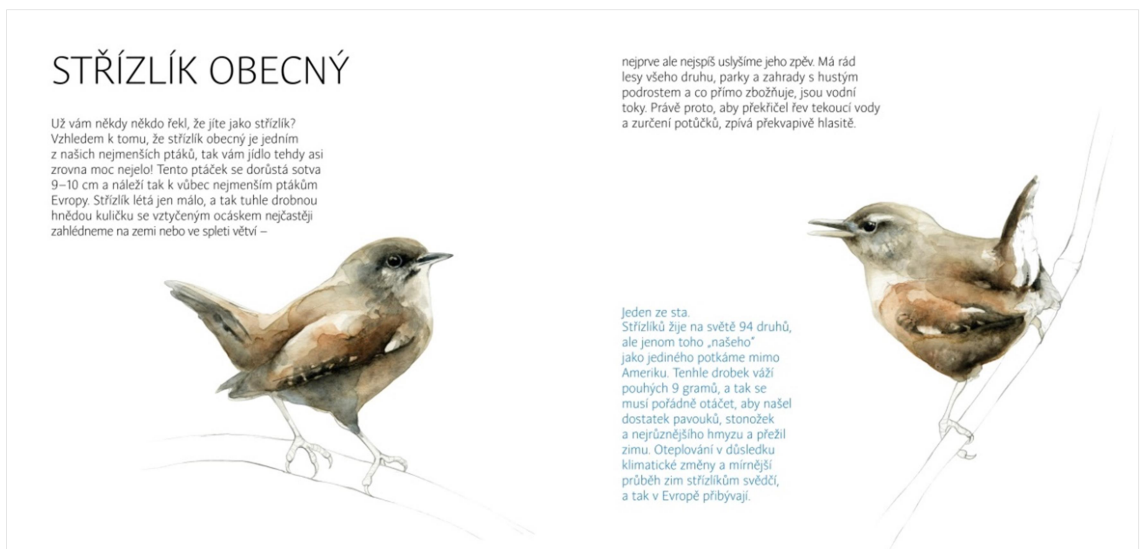

Obr. 55: Ukázka finální podoby knihy

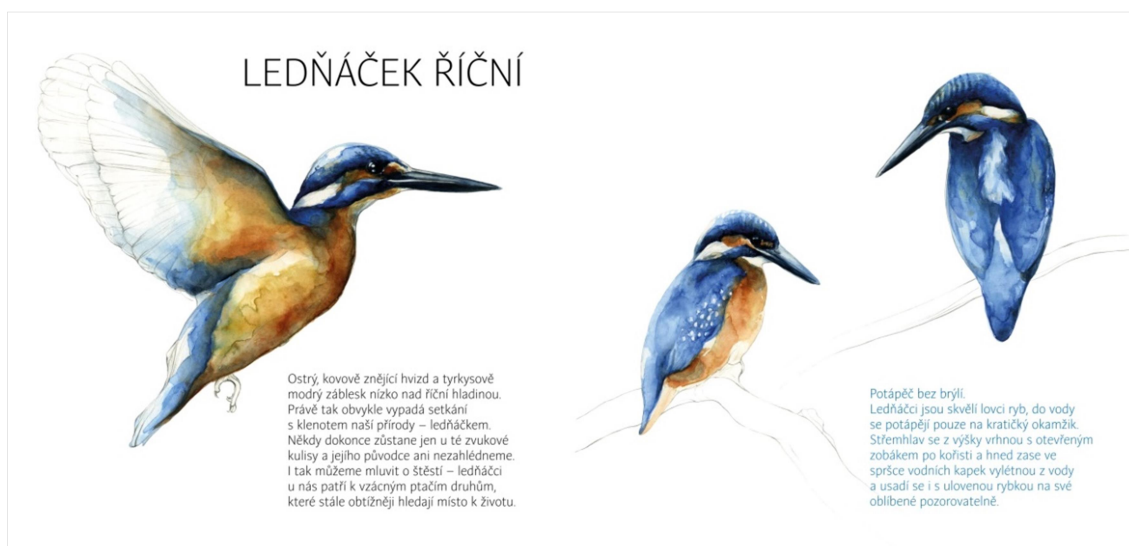

Obr. 56: Ukázka finálních ilustrací, úvod

Obr. 57: Ukázka finálních ilustrací, střízlík obecný

Obr. 58: Ukázka finálních ilustrací, ledňáček říční

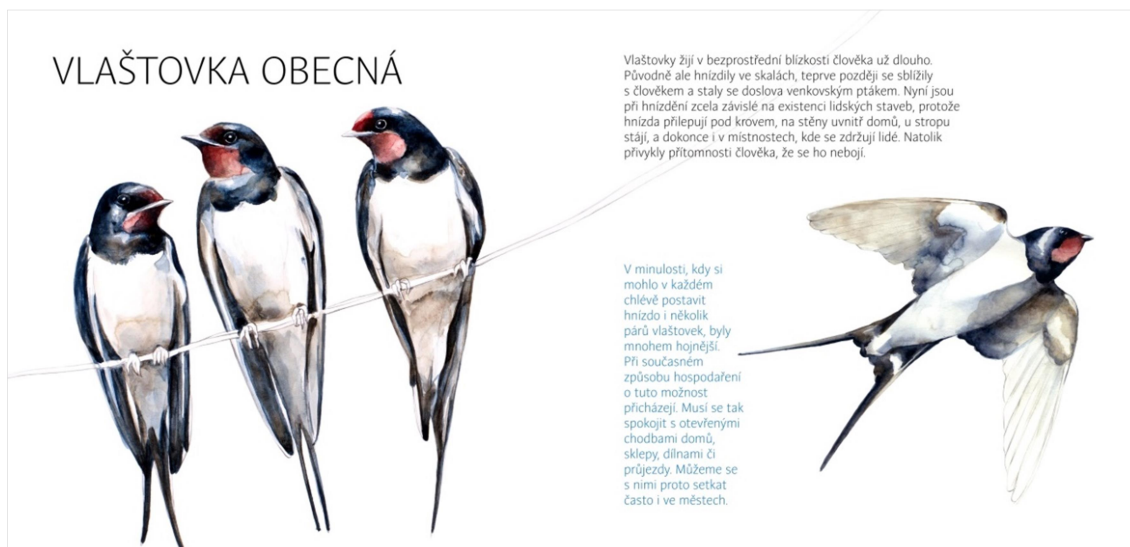
Obr. 59: Ukázka finálních ilustrací, racek chechtavý

Obr. 60: Ukázka finálních ilustrací, losos obecný

Obr. 61: Ukázka finálních ilustrací, tesařík alpský

Obr. 62: Ukázka finálních ilustrací, vlaštovka obecná

Obr. 63: Ukázka finálních ilustrací, vydra říční

Obr. 64: Ukázka finálních ilustrací, sýkorka modřinka

OTÁZKY A ÚKOLY

Poznáte tyto živočichy? Víte, jak se jmenují?

Dokážete rozřídít naše zvířecí hrdiny na savce, ptáky, plazy, ryby, obojživelníky a hmyz?

Nakreslete pro každého místo, kde se mu bude dobře bydlet.

S jakými zvířaty z knížky jste se už někdy setkali? Setkávejte se s některými pravidelně?

Obr. 65: Ukázka finálních ilustrací, otázky a úkoly

3. DIDAKTICKÁ ČÁST

Didaktická část diplomové práce vychází z námětu praktické části – ilustrované knihy pro děti o české přírodě – a zaměřuje se na téma rozmanitosti života na zemi. Mým úmyslem bylo naučit děti pozorně se dívat na svět okolo nich a objevovat krásu a jedinečnost přírody. Výtvarná řada s názvem *Život na planetě zemi* obsahuje několik na sebe navazujících výtvarných činností. Realizovala jsem ji na Základní umělecké škole v České Třebové, cílovou skupinou byly děti na 1. stupni ZŠ ve věku od 6 do 8 let (PVV–1. ročník ZUŠ).⁹²

Téma výtvarné řady: Život na planetě Zemi

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Cíl výtvarné řady: Žáci se naučí lépe pozorovat svět okolo nich, všimnout si detailů a tvorů, které často přehlídíme nebo je nepovažujeme za esteticky přitažlivé. Skrze výtvarné činnosti poznávají dokonalost a krásu rozmanitých druhů živočichů. Při tvorbě využívají svou fantazii a kreativitu, ochotně se učí nové techniky a spolupracují s ostatními spolužáky.

Mezi předmětové souvislosti: přírodopis, zeměpis, environmentální výchova

Dílčí cíle: tvořivost, rozvoj kreativního přemýšlení, rozvoj fantazie, spolupráce se spolužáky, získávání znalostí skrze výtvarné úkoly, kladný postoj k ochraně životního prostředí

Časová dotace: přibližně 5 × 3 vyučovací hodiny

Výtvarné techniky: kresba, malba, tisk z koláže, prostorová tvorba z keramické hlíny, otisk netradičního materiálu

Jednotlivé úkoly:

1. Fantastický svět hmyzu
2. Vývoj motýla
3. Cestičky pod zemí
4. Ptačí stopy
5. Ptačí sněm

---

⁹² Přípravná výtvarná výchova, určena pro žáky ve věku 5 a 6 let.

3.1. Fantastický svět hmyzu

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Vyučovací jednotka jako součást projektu: Život na planetě Zemi

Cíl vyučovací jednotky: Žáci se seznámí s rozmanitými druhy hmyzu, tvary jejich těla a barevností. Vymyslí a kresebně navrhnu vlastní druh hmyzu, u kterého zachovají základní prvky stavby těla hmyzu (hlava, tykadla, tělo, krovky) a osovou souměrnost. Kresbu následně provedou v technice tisku z koláže, osvojí si základní principy této grafické techniky. Vyžívají svou fantazii a představivost, novému hmyzímu druhu vymyslí jméno a místo, kde žije.

Námět a typ tvůrčí činnosti: List do atlasu brouků, tvorba vlastního originálního hmyzu/brouka, který by mohl být umístěn do atlasu fantastického hmyzu. Charakteristika hmyzu a proporce různorodých částí hmyzích těl. V průběhu činnosti dochází k rozvoji fantazie a kreativního myšlení.

Použitá technika: kresba tužkou, papírová koláž, tisk z koláže

Didaktické prostředky: fotografie různých druhů brouků, kniha s ilustracemi hmyzu Jiřího Dvořáka – *Havětník*

Metody a organizace činnosti: výukové metody – výklad, rozhovor, didaktická hra, instruktáž

Způsoby propojení obsahu edukace s uměním a kulturou: ukázka ilustrací (grafik) Daniely Olejníkové v knize *Havětník* Jiřího Dvořáka.

Scénář vyučovací jednotky:

Motivace:

- Ukázka rozmanitých druhů brouků a doplnění zajímavostmi o světě hmyzu.
- Ukázka ilustrací hmyzu z knihy *Havětník* Jiřího Dvořáka.

Průběh výtvarné činnosti:

- Vysvětlení, z čeho se tělo brouka skládá. Stavba hmyzu je důmyslná a dokonalá. Tělo hmyzu se skládá z hlavy, na které jsou oči, tykadla a kusadla, hrudi, na které jsou nohy, křídel a zadečku. Proto, i když budou děti vymýšlet nové druhy hmyzu, musí se stále jednat o brouka.
- Po vysvětlení děti kreslí svůj vymyšlený hmyz tužkou.
- Následuje názorné vysvětlení techniky tisku z koláže.
- Děti vystříhnou jednotlivé části těla vymyšleného brouka a nalepí ho na papír tmavší barvy.

- Koláže tisknou na grafickém lisu s pomocí učitele.
- V mezičase tisknutí děti vymýšlí názvy brouků podle jejich tvaru, místa výskytu a způsobu života. Mohou k nim doplnit údaje o tom, kde žijí, co jedí, jak jsou velcí, zda jsou nebezpeční, ...
- Pokud mají žáci dokončeno, kreslí nebo malují další druhy hmyzu na formát A5.

Reflexe:

- *Představ svého fantastického brouka ostatním dětem.*
- *Co tě na tvoření nejvíce bavilo?*
- *Bojíš se brouků nebo si myslíš, že to mohou být zajímaví a dokonce i krásní tvorové?*

Výstupy:

Obr. 66, 67: Proces tisku z koláže, nanášení barvy na matrici

Obr. 68: Tisky z koláže

Obr. 69: Kresby vymyšleného hmyzu

3.2. Vývoj motýla

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Vyučovací jednotka jako součást projektu: Život na planetě Zemi

Cíle vyučovací jednotky: Děti si zapamatují jednotlivé fáze vývoje motýla a vytvoří kreslený příběh na téma vývoj motýla, ve kterém budou obsaženy všechny fáze jeho vývoje. Dokážou rozkreslit proces vzniku motýla do jednotlivých na sebe navazujících kroků. Seznámí se s krásou a rozmanitostí barev motýlích křídel. Uvědomí si jevy, které často v přírodě nevnímají, považují je za samozřejmost.

Námět a typ tvůrčí činnosti: vývoj motýla – kresba jednotlivých fází vývoje motýla, vysvětlení principu animační techniky – flipbook

Použitá technika: kresba fixem a pastelkami

Didaktické prostředky: počítač/dataprojektor – video o vývoji motýla, ukázka flipbooku

Způsoby propojení obsahu edukace s uměním a kulturou: jak vzniká animace – vysvětlení principu a ukázky současné animace

Metody a organizace činnosti: výukové metody – výklad, rozhovor, didaktická hra, instruktáž

Scénář vyučovací jednotky:

Motivace:

- Na úvod hodiny – promítání videa o vývoji motýla, které slouží jako názorná ukázka jednotlivých fází vývoje motýla.
- Následuje didaktická hra, kdy si děti při hudbě vyzkouší jednotlivé fáze vývoje motýla, ve které se postupně proměňují. Nejdříve se promění v malé vajíčko – stočí se do klubíčka. Poté z vajíčka vylézá housenka – z každého

žáka se stane housenka, která leze všude možné a hledá potravu. Následně se housenka zakuklí – děti stojí nebo leží a předvádí zakuklenou housenku. Nakonec se z kukly pomalu vylíhne motýl, který chvíli sedí a suší se, poté roztáhne křídla, ještě chvíli čeká a už poprvé vzlétá – děti si zahrají na motýly a „létají“ po prostoru učebny. Po motivaci následuje krátká reflexe: *Jaká fáze ve vývoji motýla se ti líbila nejvíce? Co si myslíš, že se děje v kukle, než se z ní vyklubou motýl? V jakého motýla ses proměnil/a?*

Průběh výtvarné činnosti:

- Vysvětlení postupu činnosti a ukázka flipbooku, objasnění principu jednoduché animační techniky.
- Každý žák dostane přibližně 12 malých kusů papíru (9 × 12 cm), děti mají za úkol na papírky postupně rozkreslit jednotlivé fáze ve vývoji motýla, které na sebe musí navazovat.
- Každý obrázek zachycuje malou část příběhu, které se poté spojí v jeden celek.
- Obrázky děti kreslí černým tenkým fixem a vybarvují pastelkami.
- Pokreslené kartičky seřadí tak, aby na sebe navazovaly, a učitel je poté sváže dohromady.

Reflexe:

- Vzájemné ukázky flipbooků a převyprávění příběhu motýla.
- Otázky pro reflexi: *Co tě na tvoření nejvíce bavilo? Bylo pro tebe náročné nakreslit tolik políček nebo ti to šlo bez větší námahy?*

Výstupy:

Obr. 70, 71: Titulní strana flipbooku

Obr. 72: Vývoj motýla, rozkreslení jednotlivých fází proměny

3.3. Cestičky pod zemí

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Vyučovací jednotka jako součást projektu: Život na planetě Zemi

Cíle vyučovací jednotky: Děti se seznámí se světem života pod zemí. Vytvoří bludiště podzemních chodbiček a tvory, kteří se v nich ukrývají. Skrze výtvarnou činnost si uvědomí, že drobný hmyz a tvorové pod zemí mohou být zajímaví a užiteční.

Námět a typ tvůrčí činnosti: život pod zemí, labyrint podzemních chodeb, svět hmyzu a drobní živočichové

Použitá technika: kresba tuší, malba vodovými barvami, kresba pastelem

Didaktické prostředky: fotografie živočichů žijících pod zemí (stonožky, mnohonožky, žížaly, larvy, edafon, drobná zvířata,...)

Způsoby propojení obsahu edukace s uměním a kulturou: Labyrinty nevytvářejí jen zvířata, ale i lidé. Námět labyrintu v dějinách umění: starověké reliéfy, středověké mozaikové dlažby chrámů. Novověké půdorysy parků a další příklady ze soudobého umění.

Metody a organizace činnosti: výukové metody – výklad, rozhovor, didaktická hra, instruktáž

Scénář vyučovací jednotky:

Motivace:

- Činnost začíná ukázkou živočichů ukrývajících se pod zemí, představením jednotlivých živočichů a otázkami k tématu.
- Nesleduje hra na hmyz zalézající pod zem. Děti si představí, že jsou maličcí tvorové, kteří hledají úkryt pod zemí, aby v zimě přežili. Nejprve se pohybují volně po třídě a každé z nich předvádí nějaký druh hmyzu nebo zvířete. Když učitel řekne: „*Přichází podzim*“, děti se musí schovat tak, aby je nebylo vidět.

Průběh výtvarné činnosti:

- Nejdříve si žáci nakreslí chodbičky a nory, vytváří labyrinty chodeb, do kterých umísťují zvířátka.
- Místa mezi chodbičkami vybarví černou tuší.
- Po zaschnutí, vybarví i živočichy ukryté v chodbách a norách.
- Na závěr dokreslí pastelem povrch země a kořínky prorůstající pod povrch země.

Reflexe:

- *Jaké živočichy jsi umístil pod zem? Kolik živočichů jsi ukryl pod zem a jak se jmenují? Chtěl bys také žít pod zemí nebo jsi rád, že žiješ na zemi?*

Výstupy:

Obr. 73, 74: Cestičky pod zemí, výsledná práce

3.4. Ptačí stopy

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Vyučovací jednotka jako součást projektu: Život na planetě Zemi

Cíle vyučovací jednotky: Žáci dokážou rozeznat různé druhy ptačích stop a odlišit je od stop jiných zvířat (liška, vlk, pes, kočka). Ve skupině vytvoří na velký formát papíru stopy ptačích nožek. Při práci žáci vzájemně spolupracují a jsou ochotni dát přednost druhému.

Námět a typ tvůrčí činnosti: ptáci kolem krmítka, pravidelné opakování znaku pro ptačí nožku – porovnávání různých otisků ptačích nožek, vytváření příběhu z otisků

Použitá technika: otisk netradičního materiálu, tisk pomocí malých obdélníčků kartonu, otisk hran kartonu, na které byla nanesena temperová barva

Didaktické prostředky: fotografie různých tvarů stop ptáků, hudba se zvuky ptačího zpěvu

Metody a organizace činnosti: výukové metody – didaktická hra, instruktáž, skupinová práce

Scénář vyučovací jednotky:

Motivace:

- Činnost začíná četbou pohádky o tajemných stopách ve sněhu.⁹³ Děti si mohou zavřít oči a představit si, jak se ptáčci u krmítka pohybují a vytvářejí stopy.

Průběh výtvarné činnosti:

- Úkolem dětí je společně vytvořit ptačí stopy, které zanechali ptáčci okolo krmítka.
- Nejprve jim vyučující ukáže fotografie různých druhů ptačích stop, ale i stop dalších zvířat, aby je děti dokázaly od sebe rozeznat. Mohou se také chvíli zaposlouchat do zvuků ptačího zpěvu.
- Následně každý žák dostane dva čtverečky kartonu a barvu v kelímku. Pomocí nich vytváří stopy svého ptáčka na velkém pruhu balicího papíru.

---

⁹³ SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Helena HAZUKOVÁ. *Výtvarné čarování: (artefiletika pro předškoláky a mladší školáky)*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2000, 179 s. ISBN 80-7290-016-1, s. 55.

- Každý dostane svou barvu, pomocí které tvoří svou vlastní cestu. Zároveň by děti měly dokázat ustoupit druhému nebo se umět společně domluvit, pokud se jejich cesty zkříží.
- Práce skončí až je celý papír posetý ptačími stopami.

Reflexe:

- *Které stopy vytvořil tvůj ptáček? Jak se ti tvořilo společně s ostatními dětmi? Ustoupil jsi při tvorbě stop někomu nebo někdo dal přednost tobě?*

Výstupy

Obr. 75: Tvorba otisků ptačích stop na balicím papíru, skupinová práce

Obr. 76: Výsledek skupinové práce

3.5. Ptačí sněm

Cílová skupina: 1. stupeň ZŠ (6–8 let)

Vyučovací jednotka jako součást projektu: Život na planetě Zemi

Cíle vyučovací jednotky: Žáci dokážou rozeznat různé druhy ptáčků žijících u nás. Z keramické hlíny vymodelují své vlastní ptáčky. Po dokončení práce si najdou místo v prostoru, kam svého ptáčka postaví. Mohou se vžít do své postavičky, skrze své výtvary mezi sebou komunikovat nebo vytvářet příběhy.

Námět a typ tvůrčí činnosti: tvary ptačích těl – modelování tvaru křídel, zobáku, vytváření struktury povrchu ptačího těla

Použitá technika: prostorová tvorba, modelování z keramické hlíny

Didaktické prostředky: fotografie různých druhů českých ptáčků

Metody a organizace činnosti: výukové metody – rozhovor, instruktáž, didaktická hra

Scénář vyučovací jednotky:

Motivace:

- Hodina začíná úvodním rozhovorem s dětmi. *Máte doma krmítko? Jaké znáš druhy ptáčků?*
- Následují ukázky fotografií různých druhů ptáčků, které můžeme vidět na krmítku.
- Děti mají za úkol pojmenovávat jednotlivé druhy.
- Následují otázky: *Jaký druh ptáčka se ti nejvíce líbí? Co se asi odehrává mezi ptáčky u krmítka? O čem si povídají?*

Průběh výtvarné činnosti:

- Žáci si zpracují keramickou hlínu, vytvoří si silnější váleček, který dále zpracovávají tak, aby z něj vznikl tvar ptačího těla.
- Děti se pokusí vystihnout, jak se ptáček rozhlíží nebo mává křídly.
- Když své ptáčky dokončí, najdou si volné místo na desce nebo stolu, kam svého ptáčka postaví.
- Mohou je seskupovat do skupinek nebo umístit samostatně.

Reflexe:

- Ptáčci, které děti z hlíny vytvoří, jim poskytují příležitost ke ztotožnění se se svými výtvary. Mohou se vžít do svých postaviček, skrze ně mezi sebou komunikovat nebo vytvářet příběh podle své fantazie.

- Děti se mohou vžít do svých ptáčků a skrze ně komunikovat mezi sebou a vyučujícím nebo vytvářet příběhy.⁹⁴

Výstupy:

Obr. 77, 78: Ptáčci z keramiky

---

⁹⁴ SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Helena HAZUKOVÁ. *Výtvarné čarování: (artefiletika pro předškoláky a mladší školáky)*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2000, 179 s. ISBN 80-7290-016-1, s. 58.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo vytvořit ilustrovanou knihu pro děti o české přírodě vycházející z dokumentárního filmu *Planeta Česko*. Cíl stanovený v úvodu práce se mi podařilo naplnit. Vytvořila jsem autorskou knihu pro děti 1. stupně základní školy s názvem *Planeta Česko*, díky které se mohou seznámit s rozmanitými druhy zvířat a rostlin z naší přírody. Obsah knihy je úzce spjatý s problematikou ochrany životního prostředí. Objevují se v ní nejen ohrožení živočichové, ale týká se i tématu vlivu lidského působení na přírodu a vztahu člověka k ní. Mým záměrem bylo ukázat dětským čtenářům krásu a jedinečnost české přírody, která se nachází v jejich bezprostřední blízkosti. Chtěla jsem, aby si děti díky knize uvědomily, že i naše krajina je stejně krásná a divoká jako kdekoli jinde na světě.

Hlavní složkou autorské knihy jsou akvarelové ilustrace zvířat a rostlin, které doplňují krátké texty s informacemi o jednotlivých druzích. Dokumentární film *Planeta Česko* zachycuje velké množství rozmanitých živočichů, kteří u nás žijí. Vzhledem k mému záměru jsem se ale v autorské knize rozhodla zpracovat pouze některé. Ilustrace vychází zejména ze záběrů ve filmu, ale i z dalšího dostupného obrazového materiálu. Mým záměrem bylo vytvořit didaktickou knihu, proto jsou ilustrace realistické, aby se děti skrze ně mohly seznámit se zvířaty tak, jak ve skutečnosti vypadají. Textová část knihy vychází z filmu *Planeta Česko*, z webových stránek *Příběhy české přírody* a dalších populárně naučných textů týkajících se tématu. Obsah knihy je zpracován tak, aby byl poutavý a srozumitelný pro cílovou skupinu čtenářů. Mým úmyslem nebylo vytvořit encyklopedii o přírodě, proto je doprovodný text stručný a doplňují ho zajímavosti a otázky aktivující pozornost dětí.

Díky této práci jsem měla možnost vyzkoušet si proces tvorby autorské knihy od ilustrací, přes zpracování textu, až po konečnou sazbu. V průběhu práce na knize jsem se dozvěděla mnoho užitečných informací a získala nové dovednosti. Protože kromě ilustrování jsem s ostatními aspekty tvorby knihy neměla téměř žádné zkušenosti, musela jsem neustále čelit novým výzvám a také překážkám. Byla to pro mě ale velmi zajímavá a obohacující zkušenost. Pokud bych měla možnost, chtěla bych se knižní ilustraci věnovat i v budoucnosti a své znalosti a zkušenosti dále rozvíjet.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Doležalová
Katedra a fakulta:	Katedra výtvarné výchovy PdF UP Olomouc
Rok obhajoby:	2022
Název diplomové práce:	Ilustrovaná kniha pro děti
Název v angličtině:	Illustrated children's book
Vedoucí diplomové práce:	ak. soch. Tomáš Chorý, ArtD.
Počet znaků:	81 s. (101 216 znaků)
Počet příloh:	1
Počet titulů použité literatury:	20
Klíčová slova:	ilustrace, dětská kniha, příroda, Planeta Česko, akvarel, zvířata
Anotace:	Diplomová práce se zabývá tvorbou ilustrované knihy o české přírodě, která vychází z dokumentárního filmu Planeta Česko. Teoretická část se zaměřuje na specifika knižní ilustrace pro děti, obsahuje stručný přehled vývoje české ilustrace a představuje významné české ilustrátory dětské knihy. Součástí teoretické části je také rešerše ilustrovaných knih pro děti, které souvisí s tématem mé práce, zaujaly mě svým námětem a způsobem zpracování. Praktická část popisuje proces tvorby autorské ilustrované knihy pro děti o české přírodě. Didaktická část diplomové práce obsahuje výtvarnou řadu pro žáky 1. stupně základní školy, vychází z námětu autorské knihy a zaměřuje se na tematiku rozmanitosti života v přírodě.
Klíčová slova v angličtině:	Illustration, children's book, nature, Planet Czechia, watercolor, animals
Anotace v angličtině:	The main output of the diploma thesis is an original illustrated book for children about Czech nature based on a documentary film called Planet Czechia. The theoretical part focuses on the topic of book illustration for children. It deals with the specifics of children's book illustration and its development and presents important Czech illustrators from history and the present. It contains a selection of illustrated children's books that are related to the topic of the thesis, and that provided inspiration with their theme and method of processing. The practical part describes the creation of an author's book for children about the Czech nature. The didactic part is based on the theme of the illustrated book. It contains an art series for primary school pupils, which focuses on the diversity of life in nature.

RESUMÉ

The main output of the diploma thesis is an original illustrated book for children called *Planet Czechia* based on a documentary film of the same name about Czech nature. The book contains authorial illustrations of animals and plants in watercolour, and these are supplemented by brief information about each of the organisms. My intention was to create a didactic book, therefore the illustrations are realistic so that the children can get to know the animals as they really look like. The book also focuses on the issue of man's relationship to the environment and leads the reader to appreciate the uniqueness and indomitability of Czech nature. The text itself is based mainly on the film *Planet Czechia*, but also on the website Stories of Czech Nature and other texts of popular science related to the topic. The content of the book has been created with the aim of being engaging and understandable for the given target group of readers, that is children aged 6–11. Each double page focuses on one species of animal that is introduced in the film. It contains basic information about the depicted animals, interesting facts and questions on the topic, which activate the attention of child readers.

The diploma thesis is divided into three parts. The first of them is the theoretical part focuses on the topic of book illustration for children. It deals with the specifics of children's book illustration and its development and presents important Czech illustrators from history and the present. It contains a selection of illustrated children's books that are related to the topic of the thesis, and that provided inspiration with their theme and method of processing. The practical part is focused on the creation of an author's book for children about the Czech nature *Planet Czechia*.

The final didactic part contains an art series for primary school pupils, which focuses on the diversity of life in nature. It includes several consecutive tasks in which, through various art techniques, children learn about the diversity of life on earth. The art series was put into practice at the Art School in Česká Třebová with children aged 6–8.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

- ANDĚRA, Miloš a Jiří GAISLER. *Savci České republiky. 2.:* Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2994-2
- BÖHM, David. *A jako Antarktida: Pohled z druhé strany.* Praha: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-56-2.
- BLAŽEK, Filip a Pavel KOČIČKA. *Praktická typografie.* Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-722-6385-4.
- DVOŘÁK, Jiří a Alžběta SKÁLOVÁ. *Roslinopis: Podivuhodné pravdy a výmysly ze zeleného světa.* Praha: Baobab, 2012. ISBN 978-80-87060-62-9.
- DVOŘÁK, Jiří. *Havětník.* Praha: Baobab, 2015. ISBN 978-80-7515-019-6.
- GOLASOVSKÁ, Monika a Aneta Františka HOLASOVÁ. *Bylinkář.* Praha: Labyrint, 2019. ISBN 978-80-86803-57-9.
- HLAVÁČEK, Luboš, PAVLUCH, Lev, ed. *Jiří Trnka.* Praha: Academia, 2002. ISBN 8020010505.
- HOLEŠOVSKÝ, František. *Ilustrace pro děti: tradice, vztahy, objevy.* Praha: Albatros, 1977. ISBN 13-730-77.
- HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež.* Praha: Albatros, 1989. ISBN 13-777-89
- HUDEEC, Karel, Jiří KOLÍBÁČ a Zdeněk LAŠTŮVKA. *Příroda České republiky: Průvodce faunou. 2.* Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2993-5.
- KUBIČKA, Roman a Jiří ZELINGER. *Výkladový slovník: malířství, grafika, restaurátorství.* Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-9046-7.
- PECINA, Martin. *Knihy a typografie.* Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0.
- POLÁČEK Jiří. *Cesty současné literatury pro děti a mládež: tradičnost - inovace.* Slavkov u Brna: B M Typo, 2003. ISBN 80-903339-0-7.
- REISSNER, Martin, Martin REISSNER a Martin REISSNER. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy = Illustration : insights into illustrations to*

accompany Czech children's books. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

SÄFSTRÖMOVÁ, Maja. *Ilustrovaný atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech*. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05578-7.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984. ISBN 13-782-84.

STEHLÍKOVÁ, Blanka a Ladislav NEUBERT. *Ilustrace*. Praha: Odeon, 1984. ISBN 01-505-84.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Helena HAZUKOVÁ. *Výtvarné čarování: (artefiletika pro předškoláky a mladší školáky)*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2000, ISBN 80-7290-016-1.

VOSTRADOVSKÁ, Tereza. *Hravouka*. Praha: Běžíliška. ISBN 978-80-906467-1-1.

WOHLLEBEN, Peter. *Viš, kde bydlí zvířata?: Poznáváme život na loukách a lesích*. Brno: KAZDA, 2019. ISBN 978-80-88316-42-8.

Internetové zdroje

A jako Antarktida. *Labyrint* [online]. Praha: Labyrint [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.labyrint.net/kniha/1216/a-jako-antarktida>.

A jako Antarktida – Pohled z druhé strany. *Zlatá stuha* [online]. IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/a-jako-antarktida-pohled-z-druhe-strany>.

Alžběta Skálová. *Alžběta Skálová* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/bio>.

Alžběta Skálová. *Baobab* [online]. Praha: Baobab, 2000 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/author/alzbeta-skalova>.

Alžběta Skálová. *Czechdesign* [online]. Praha: Czechdesign, c2003-2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/alzbeta-skalova-nejhorsibylo-nastavit-si-vnitriho-sefa>.

ANDRESOVÁ, Magda. Didaktická ilustrace. In: *Ilustruji.cz* [online]. c 2015 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <http://ilustruji.cz/?p=111>.

Astrid Lindgren Memorial Award [online]. Stockholm: Swedish Arts Council, 2002 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://alma.se/en/>.

Beleco [online]. Praha: Beleco, 2004 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.beleco.cz/o-nas.html>.

Bibliografie. *Renáta Fučíková* [online]. Renáta Fučíková, c2022 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://www.renatafucikova.cz/bibliografie>.

Bylinkář: Monika Golasovská. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/bylinkar->

ČECHLOVSKÁ, Magdalena. Antarktida není „dole“. Umělec David Böhm vydal knihu o ledovém kontinentu. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2005, 26. 3. 2020 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/david-bohm-a-jako-antarktida-labyrint-kniha/r~13f873c86f5c11eaabd0cc47ab5f122//>.

Daniela Olejníková. *Databazeknih.cz* [online]. Praha: Databaze knih, c2008 - 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-olejnikova-59419>.

FENCL, Ivo. Daisy Mrázková.: Dnes už světová, renesanční autorka knih pro děti. In: *Čítárny: Příběhy, knihy, lidé* [online]. 12.07.2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/spisovatele-a-detske-knihy/daisy-mrazkova-legenda-eske-ilustrace>.

Filip pošivač. *Filip Pošivač* [online]. [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://www.filipposivac.com/biography.php>.

Filip Pošivač. *Nakladatelství Meander* [online]. Praha: Meander, c2022 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.meander.cz/filip-posivac/>.

Fórum ochrany přírody [online]. Liběchov: Fórum ochrany přírody, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.forumochranyprirody.cz/>.

Fučíková Renáta. *Hollar* [online]. Praha: Sdružení českých umělců grafiků Hollar [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <http://hollar.cz/umelci/fucikova-renata/>.

Hans Christian Andersen Award. *IBBY International Board on Books for Young People* [online]. Basilej, Švýcarsko [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.ibby.org/index.php?id=273>.

Havětník. *Agátin svět* [online]. Praha: Agátin svět [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.agatinsvet.cz/havetnik/#description>.

Hravouka. *Běžiliška: originální knížky pro děti* [online]. Praha [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/knihy/hravouka>.

Hravouka: Interaktivní encyklopedie pro děti a rodiče [online]. Circus Atos, 2019 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://hravouka.circusatos.com/>.

IBBY International Board on Books for Young People [online]. Basilej, Švýcarsko [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.ibby.org/index.php?id=273>.

Ilustrovaný atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech. *Albatros media* [online]. Praha: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/53634741/ilustrovany-atlas-neuveritelnych-faktu-o-zviratech/>.

Jan Kudláček. *Jan Kudláček* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jankudlacek.cz/bio/>.

Jiří Dvořák. *Československá bibliografická databáze* [online]. Praha: GROOP CZ, c2009 - 2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/autor-9629-jiri-dvorak>.

KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. *Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy* [online]. 2011/2012, 1-5 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.sspuopava.cz/static/UserFiles/File/_sablony/Technologie_grafiky_III/VY_32_INOVACE_B-04-20.pdf.

Knižní vazby. *Vydání knihy.cz* [online]. Praha [cit. 2022-06-12]. Dostupné z: <https://vydaniknihy.cz/vazba/>.

KOPÁČ, Radim. 11 světů – Současná česká ilustrace pro děti. *Praha město literatury* [online]. Praha: Městská knihovna v Praze [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.prahamestoliteratury.cz/cz/aktuality/100-11-svetu-soucasna-ceska-ilustrace-pro-deti/>.

Květa Pacovská. *Paměť národa* [online]. Praha: Post Bellum, 2008 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/pacovska-kveta-1928>.

Květa Pacovská: Pokud jste autoři, nevzdávejte to!. *Czech illustrators* [online]. Praha, c2022, 24.2.2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.czechillustrators.cz/2019/02/24/kveta-pacovska-pokud-jste-autori-nevzdavejte-to/>.

Maja Säfströmová. *Albatros media* [online]. Praha: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/autori/45924210/maja-safstromova/>.

Marián Polák. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2021 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/lide/marian-polak/>.

NEŠPOROVÁ, Jitka. Vostradovská, Tereza Hravouka. *ILiteratura.cz* [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 2002, 17. 11. 2016 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37359/vostradovska-tereza-hravouka>.

TOMAN, Jiří. Jak na písmo, aby se četlo samo?. In: <https://www.czechdesign.cz/> [online]. Praha: CZECHDESIGN, c2003-2022, 26. 3. 2015 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/jak-na-pismo-aby-se-cetlo-samo-dil-i>.

Trnka Jiří. In: *Sophistica Gallery* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://sophisticagallery.cz/autori/trnka-jiri>.

Petr Sís. *CzechLit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/autor/petr-sis-cz/>.

Petr Sís. *Petr Sís* [online]. Peter Sis, c2021 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://petersis.com/zivotopis/>.

Planeta Česko. *Aerofilms* [online]. Praha: Aerofilms, 2006 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.aerofilms.cz/planeta-cesko/>.

Planeta Česko. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2021 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11355326735-planeta-cesko/>.

Planeta Česko. *Netflix* [online]. Los Gatos (USA): Netflix, 1997 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.netflix.com/cz/title/81289404>.

POŠIVAČ FILIP, MgA. *Young real art* [online]. Praha: Young Real Art, 2013 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://youngrealart.com/cs/artists/posivac-filip/profile>.

PROKOPOVÁ, Ela. Současná česká ilustrace. *CzechLit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017, 25. 7. 2019 [cit. 2022-05-20]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/soucasna-ceska-ilustrace/>.

Příběhy české přírody: Poznej své sousedy. *Příběhy české přírody* [online]. Praha: Beleco, 2015 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <http://pribehyceskeprijrody.cz/>.

Renáta Fučíková. *Czech lit* [online]. Praha: České literární centrum, 2017 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/autor/renata-fucikova-cz/>.

Rostlinopis. *Alžběta Skálová* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/rostlinopis>.

ROUS, Jan. Alžběta Skálová. *Galerie u Betlémské kaple* [online]. Praha: Galerie U Betlémské kaple, c2022, 2019 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.galerieubetlemskekaple.cz/umelci/alzbeta-skalova/>.

Řez kočkou. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/rez-kockou>.

Storm Type Foundry [online]. Gravastar, c2022 [cit. 2022-06-02]. Dostupné z: <https://www.stormtype.com/>.

Svoboda, létání a sny Petra Síse v Centru DOX. *Dox* [online]. Praha: DOX Prague, 2008 – 2020 [cit. 2022-05-31]. Dostupné z: <https://www.dox.cz/press/svoboda-letani-a-sny-petra-sise-v-centru-dox>.

ŠMARDOVÁ, Lucie. Představení malířky. *ART ANTIQUES* [online]. Praha 7, 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/predstaveni-malirky>.

What is IBBY. *IBBY International Board on Books for Young People* [online]. Basel, Switzerland: IBBY [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <https://www.ibby.org/about/what-is-ibby>.

Zlatá stuha [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-13]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/cs>.

Čáp černý. *Český rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, c1997-2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/cap-cerny-7946811>.

ČÁP ČERNÝ (CICONIA NIGRA). *Zoo Praha* [online]. Praha: Zoo Praha, c2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.zoopraha.cz/zvirata-a-expozice/lexikon-zvirat?d=91-cap-cerny&start=https://www.priroda.cz/clanky.php?detail=19>.

Čejka chocholatá, černobílá ptačí akrobatka je stále vzácnější. *Logo iReceptar.cz* [online]. Praha [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.ireceptar.cz/zvirata/cejka-chocholata-cernobila-ptaci-akrobatka-je-stale-vzacnejsi.html>.

Datlík tříprstý. *Česká divočina* [online]. Hnutí Duha, c2015-2017 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://ceskadivocina.hnutiduha.cz/cs/zvire/ptaci/datlik-triprsty>.

DOBRUSKÁ, Gabriela. *Příručka k pozorování vlaštovek: pro učitele a lektory environmentální výchovy* [online]. Česká společnost ornitologická, 2016 [cit. 2022-06-07]. ISBN 978-80-87572-17-7. Dostupné z: https://www.birdlife.cz/wp-content/uploads/2017/07/P%5%99%3%adru%4%8dka-k-pozorov%3%a1n%3%ad-vla%5%a1tovek_final.pdf.

Jaké sovy u nás žijí? Největší a nejobávanější tajuplní noční ptáci. *Abc* [online]. 2001, 2001(25) [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/2750/jake-sovy-u-nas-ziji-nejvetsi-a-nejobavanejsi-tajuplni-nocni-ptaci.html>.

MARTINOVÁ, Zdena. Let sokola: Živá řízená střela. *Abc* [online]. 2018, 2018(13) [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/23595/let-sokola-ziva-rizena-strela.html>.

MARTINOVÁ, Zdena. Můří vychytávky: Tajemství nočních motýlů. *Abc* [online]. 2016, 2016(12) [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/19971/muri-vychytavky-tajemstvi-nocnich-motylu.html>

Minuty z přírody: Vydra říční. *Česká televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2021 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11126999091-minuty-z-prirody/215562220300073/>.

Modrý klenot z podzemí: pohled do nory ledňáčka říčního. *Abc* [online]. 2011, 2011(13) [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/11123/modry-klenot-z-podzemi-pohled-do-nory-lednacka-ricniho.html>.

Noční motýli – můry. *Výtvarná výchova* [online]. c2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://vytvarna-vychova.cz/nocni-motyli-mury/>.

Ornitologové zjišťovali, kolik zedníků skalních zimuje v Česku. *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, c2003-2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/vase-zpravy/clanek/ornitologove-zjistovali-kolik-zednicku-skalnich-zimuje-v-cesku-40170385>.

Opeřenci kolem nás 2: Strízlík obecný. *Abc* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, c2001 - 2022 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://www.abicko.cz/clanek/precti-si-priroda/28483/operenci-kolem-nas-2-strizlik-obecny.html>.

PELZ, Pavel. Datlík tříprstý. *Český rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, c1997-2022 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/datlik-triprsty-7970663>.

Skokan ostronosý. *ČT edu* [online]. Praha: Česká televize, 1996–2021 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4643-skokan-ostronosy>.

ŠUPÁLEK, Michal. Na Pálavu přiletěl vysokohorský pěvec. *Břeclavský deník* [online]. 14. 11. 2016 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: https://breclavsky.denik.cz/zpravy_region/na-palavu-priletel-vysokohorsky-pevec-odkud-je-i-pro-odborniky-zahada-20161114.html.

Tetřev Hlušec. *Česká divočina* [online]. Brno: Hnutí Duha, c2015 - 2017 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://ceskadivocina.hnutiduha.cz/cs/zvire/hrabavi/tetrev-hlusec>.

Vydra říční. *Česká divočina* [online]. Praha: Hnutí Duha, c2015-2017 [cit. 2022-06-07]. Dostupné z: <https://ceskadivocina.hnutiduha.cz/cs/zvire/selmy/vydra-ricni>.

Další zdroje

Planeta Česko [film]. Režie Marián POLÁK. Česko: Aerofilms, 2017.

Obrázkové zdroje

Obrázek 1, 2: Broučci, Jan Karafiát, 1941. In: 50 let / Jiří Trnka. Jedinečný malíř, ilustrátor, animátor se světovou prestiží. *Čítárny* [online]. Čítárny, c2001-2022, 23.02. 2017 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/spisovatele-knihy/jiri-trnka-ilustrace-oceneni>.

Obrázek 3: Rybařící na Modré zátocce, Karel Nový, 1953 a 1963. In: Mirko Hanák. Jeden ze světových velikánů české ilustrace. *Čítárny* [online]. Čítárny, c2001-2022, 04.11. 2021 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/ilustratori-knihy/mirko-hanak-svetovy-ilustrator>.

Obrázek 4: Haló, Jácíčku Daisy Mrázková, 1972. In: Medvěd Flóra vystoupí z knihy do galerie. Pražská Villa Pellé otevírá výstavu Daisy Mrázkové. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, c1996-2022 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://art.hn.cz/c1-65960980-daisy-mrazkova-villa-pelle>.

Obrázek 5: Můj Medvěd Flóra, 1973. In: dostupné z: Medvěd Flóra vystoupí z knihy do galerie. Pražská Villa Pellé otevírá výstavu Daisy Mrázkové. *Hospodářské noviny* [online]. Praha: Economia, c1996-2022 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://art.hn.cz/c1-65960980-daisy-mrazkova-villa-pelle>.

Obrázek 6: Bílá zima, Milena Lukešová, 1977. In: Jan Kudláček. *Jan Kudláček* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jankudlacek.cz/bio/>

Obrázek 7: Jak si vodníci udobřili sumce, Bohumil Říha, 1974. In: Jan Kudláček. *Jan Kudláček* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jankudlacek.cz/bio/>

Obrázek 8: Svět pohádek bratří Grimmů, Květa Pacovská, 1984. In: <https://www.databazeknih.cz/obalka-knihy/svet-pohadek-bratri-grimmu-146437>.

Obrázek 9: Abeceda, Květa Pacovská, 1979. In: Pacovská Květa. *Čítárny* [online]. Čítárny, c2001–2022 [cit. 2022-06-10]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/autori-knihy/ilustratori-cesko/pacovska-kveta-ilustratorka>.

Obrázek 10: Ilustrace ke knize Pampe a Šinka, 2011. In: Alžběta Skálová. *Alžběta Skálová* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/bio>.

Obrázek 11: Malé černé pohádky pro nebojácné děti, 2010. In: Alžběta Skálová. *Alžběta Skálová* [online]. [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.alzbetaskalova.com/bio>.

Obrázek 12: Až po uši v mechu. In: Filip Pošivač přibližuje na výstavě Až po uši v mechu vznik animovaného loutkového filmu. *Designmag* [online]. Praha: DesignMag.cz, 2007–2022 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/udalosti/102470-filip-posivac-priblizuje-na-vystave-az-posi-v-mechu-vznik-animovaneho-loutkoveho-filmu.html>.

Obrázek 13: Mlsné medvědí příběhy. In: Mlsné medvědí příběhy. *Děčko-Česká Televize* [online]. Praha: Česká televize, c1996–2022 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/mlsne-medvedi-pribehy>.

Obrázek 14: Ptačí Sněm, Petr Sís, 2011. In: Ptačí sněm. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/ptaci-snem>.

Obrázek 15: Robinson, Petr Sís, 2017. In: Robinson. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/robinson>.

Obrázek 16: Antonín Dvořák, 2012. In: Antonín Dvořák. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/antonin-dvorak-2#prettyPhoto>.

Obrázek 17: Obrazy z Nového zákona, 2014. In: Obrazy z Nového zákona. *Albatros Media* [online]. Praha: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/35321985/obrazy-z-noveho-zakona/>.

Obrázek 18, 19: Ukázka z knihy Hravouka. In: HRAVOUKA. *Nakladatelství Běžiliška* [online]. Praha: Běžiliška [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/knihy/hravouka>.

Obrázek 20, 21: Ukázka z knihy Rostlinopis. In: Rostlinopis. *Baobab* [online]. Praha: Baobab [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <https://www.baobab-books.net/product/rostlinopis?v=15454>.

Obrázek 22, 23: Ukázka z knihy Atlas neuvěřitelných faktů o zvířatech. In: Albatros Media, c2022 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/53634741/ilustrovany-atlas-neuveritelnych-faktu-o-zviratech/>.

Obrázek 24, 25: Ukázka ilustrací z knihy Bylinkář. In: Bylinkář: Monika Golasovská. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/bylinkar->.

Obrázek 26, 27: Ukázka ilustrací z knihy A jako Antarktida – Pohled z druhé strany. In: A jako Antarktida. *Labyrint* [online]. Praha: Labyrint [cit. 2022-06-01]. Dostupné z: <https://www.labyrint.net/kniha/1216/a-jako-antarktida>.

Obrázek 28, 29: Ukázka ilustrací z knihy Havětník. In: Havětník. *Zlatá stuha* [online]. Praha: IBBY, 2014 [cit. 2022-06-11]. Dostupné z: <http://www.zlatastuha.cz/havetnik>.

Obrázek 30: Plakát k filmu Planeta Česko. In: Planeta Česko. *Aerofilms* [online]. Praha: Aerofilms, 2006 [cit. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://www.aerofilms.cz/planeta-cesko/>.

Obrázek 31: Přípravná skica, sokol. In: foto autor.

Obrázek 32: Přípravná skica, sýkorka. In: foto autor.

Obrázek 33: Přípravná skica, muflon. In: foto autor.

Obrázek 34: Proces akvarelové malby, květina. In: foto autor.

Obrázek 35: Proces akvarelové malby, sýkorka. In: foto autor.

Obrázek 36: Proces akvarelové malby, čáp. In: foto autor.

Obrázek 37–39: Postup akvarelové malby, střízlík. In: foto autor.

Obrázek 40–42: Postup akvarelové malby, sýkorka. In: foto autor.

Obrázek 43, 44: Konečná podoba ilustrací, s upravenou barevností a pozadím, sýkorky. In: foto autor.

Obrázek 45: Konečná podoba ilustrací, s upravenou barevností a pozadím, muflon. In: foto autor.

Obrázek 46: Ukázka písma *Andulka Sans Light*, použitého pro knihu. In: foto autor.

Obrázek 47: Ukázka textu a ilustrací z knihy, sokol stěhovavý. In: foto autor.

Obrázek 48: Ukázka textu a ilustrací z knihy, vydra říční. In: foto autor.

Obrázek 49: Obálka knihy *Planeta Česko*. In: foto autor.

Obrázek 50: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 51: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 52: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 53: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 54: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 54: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 55: Ukázka finální podoby knihy. In: foto autor.

Obrázek 56: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 57: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 58: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 59: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 60: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 61: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 62: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 63: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 64: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 65: Ukázka finálních ilustrací. In: foto autor.

Obrázek 66, 67: Proces tisku z koláže, nanášení barvy na matrici. In: foto autor.

Obrázek 68: Tisky z koláže. In: foto autor.

Obrázek 69: Kresby vymyšleného hmyzu. In: foto autor.

Obrázek 70, 71: Titulní strana flipbooku. In: foto autor.

Obrázek 72: Vývoj motýla, rozkreslení jednotlivých fází proměny. In: foto autor.

Obrázek 73, 74: Cestičky pod zemí, výsledná práce. In: foto autor.

Obrázek 75: Tvorba otisků ptačích stop na balicím papíru, skupinová práce. In: foto autor.

Obrázek 76: Výsledek skupinové práce. In: foto autor.

Obrázek 77,78: Ptáčci z keramiky. In: foto autor.